БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 170 (6390)
ИЮЛИИН 20
СУББОТО
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Һуралсалай шэнэ жэлдэ һайнаар бэлдэхэ

Һургуулиинхидай зунай амаралта мүнөө түлэб дундаа үнгэржэ байна. Зунай һайхан сагта тэдэнэр пионерэй лагерьнуудта амарна, холын хүдөө газарнуудаар аяншалга хэнэ. Мүн олон һурагшад һуралсалай-үйлэдбэриин бригада боложо, колхоз, совхозуудай сабшалан ба таряалан дээгүүр ажаллажа, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ горьтойхон туһаламжа үзүүлнэ.

Гэхэ зуура, сентябриин нэгэн—һуралсалай шэнэ жэлэй эхилхэ үдэр тиимэшье холо бэшэ болоо. Һургуулинуудые һуралсалай шэнэ жэлдэ эрхим һайнаар бэлдэхэ гэһэн шухала зорилго республикын арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд ба бүхы ажалшадай урда табигдаад байна.

Агуухэ Октябриин революциин 40 жэлэй ойе хүндэтэйгөөр угтахын түлөө багшанар, һургуулинуудые шефтээ абаһан промышленна предприятинууд, МТС-үүд, колхоз болон совхозууд һургуулинуудые занятидань эрхимээр түхеэрхэ гэжэ ехэхэн оролдолго хэшээл гаргана. Жэшээнь, Ториин аймагай һургуулинууд һуралсалай жэлдэ муу бэшээр бэлдэжэ байна.

Илангаяа Үлэгшэнэй дунда һургуулиие (директорынь нүхэр Е. М. Баранников), Алцагай долоон жэлэй һургуулиие (директорынь нүхэр М. Д. Цаганов), Шара Тэхын эхин һургуулиие (даагшань нүхэр В. Л. Будин) энэ талаар онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэдэ һургуулинууд бүри эртэ хабарһаа хойшо һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлдэжэ эхилээ. Энэ хэрэгтэ колхозууд, олониитэ, түрэлхид туһалалсаһан байгаа. Үлэгшэнэй ба Алцагай сомоной Соведүүд һургуулинуудые һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлдэхэ асуудалда анхаралаа табилсажа, тэдэндэ туһаламжа үзүүлдэг юм.

Эдэ бүгэдын ашаар эндэхи һургуулинууд түлеэ залһаяа хүсэд бэлдэжэ, тэрэнэйнгээ горьтойхон хубииень шэрэжэ асараад байна. Һургуулиин байшангууд, интернадай гэрнүүд, багшанарай байранууд һэльбэгдэн заһабарилагдаа. Парта, шэрээ, һандали, самбар, шкаф гэхэ мэтэ хэрэгсэлнүүд заһабарилагдажа шэрдэгдээ.

Мүн Яруунын аймагай Үльдэргын дунда һургуули (директорынь нүхэр Ц. Н. Номтоев) һуралсалай шэнэ жэлдэ һайнаар бэлдээ. Энэ һургуули 1000 кубометр түлеэ бэлдээд, 300 кубометрыень шэрээд байна. Мүн заһабарилгын элдэб хүдэлмэри һайн шанартайгаар хэгдээ. Гадна, багшанарай ба һурагшадай хүсөөр элдэб хэрэгсэлнүүдээр түгэс хангагданхай спортын талмай баригдаба.

Һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлдэхэдэнь энэ һургуулида Үльдэргын сомоной Совет (түрүүлэгшэнь нүхэр Б. Д. Дамдинов), Эгэтын Адагай колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Р. Ц. Банзарон), «Коммунизм» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Ж. Д. Сампилон), тэрэшэлэн һурагшадай түрэлхид ехэ туһаламжа үзүүлдэг. Энэ туһаламжадань харюу болгожо, тус һургуулиин багшанар ба һурагшад эндэхи колхозуудта ошожо, кукуруза тарилсаһан, тэрэниие харууһалалсаһан, хонидые электрохайшаар хайшалалсаһан, мүн ондоошье хүдэлмэри хэнэ.

Һургуулинуудай хэшээл заняти дүүрэһээр үнихэн боложо байна. Гэбэшье, республикымнай хүдөөгэй олохон һургуулинууд һуралсалай шэнэ жэлдэ тон хангалтагүйгөөр бэлдэжэ, үнэтэ сагаа хооһоор үнгэргэжэ байха юм. Баргажанай, Иволгын, Зэдын ба бусад аймагуудай олохон һургуулинууд заһабарилгаяа үшөө эхилээдүй, жэл соогоо хүрэхэ түлеэгээ бэлдээгүй, интернат болон багшанарайнь байранууд заһагдаагүй байһаар. Жэшээнь, Баргажанай аймагта һая болотор аяар 15 һургуулиин, 6 интернадай заһабарилга оройдоо эхилэгдээгүй, олон һургуулида нэгэшье монсогор түлеэн шэрэгдээгүй байгаа. Тиихэдэнь аймагай арадай гэгээрэлэй таһаг, партиин айком, аймгүйсэдком юугээ хаража байгаа гээшэб? Һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлдэхэ хэрэгтэ тэндэхи эмхи зургаанууд ёһотоор туһалалсанагүй.

Партиин XX съезд һургуулиин хүдэлмэриие ажабайдалтай нягта холбоотойгоор ябуулжа, һуралсалые политехнизацилха гэжэ шухала зорилго табяа һэн. Энэ зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула бүхы хэрэгсэлтэйгээрынь һургуули бүхэндэ һуралсалай мастерской байгуулха, кабинедүүдые шухала түхеэрэлгээр хангаха хэрэгтэй. Зарим аймагуудай һургуулинууд тиимэ мастерской болон кабинедгүй гү, али тиимэ юумэ биишье һаа, һуралсалай эрилтэдэ гүйсэд таарадаггүй байха юм. Гэхэ зуура, колхоз, МТС, совхоз, промышленна предприяти бүхэн һургуулида политехническэ һуралсалай база байгуулалсаха гүйсэд арга боломжотой.

Аймагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд болон арадай гэгээрэлэй таһагууд һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэлэй ябасые дары шалгажа, элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудынь ябууд зуура зайсуулха ёһотой. Һургуулиин хэшээлэй эхилтэр үхибүүдэй бүридхэл нарин нягтаар хэгдэхэ зэргэтэй. Һургуулиин наһанай үхибүүд бултадаа юрэнхы һуралсалай дунда һургуули гү, али мэргэжэлтэнэй тусхай дунда һургуули дүүргэхэ уялгатай гэжэ хэншье мартаха ёһогүй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ дунда һургуулинуудай ахалагша классуудта урданайхиһаа һураггүй олон үхибүүд һурадаг болоо. Тиимэһээ һурагшадые байраар хангахын тулада колхозууд өөһэдынгөө хүсөөр интернадуудые бариха зэргэтэй. Мүн һургуулинуудта жэл бүри шэнэ, залуу багшанар ерэдэг, тэдэниие һайн гэр байдалаар хангаха шухала.

Һурагшадые ном, дэбтэр болон һуралсалай бусад хэрэгсэлнүүдээр хангалга ехэ удхашанартай. Теэд заримдаа хүдөөгэй холын һургуулинууд саг соогоо ном, дэбтэрнүүдые абадаггүй байна. Бурят-Монголой «Книготорг» болон Бурмонкоопсоюз холын һургуулинуудта эртээнһээ шэнэ номуудые абаашаха уялгатай.

Һургуулинуудые һуралсалай шэнэ жэлдэ эрхим һайнаар бэлдэхэ гээшэ республикын олониитын хэрэг мүн. Нютагуудтахи партийна, советскэ органууд энэ хэрэгтэ онсо анхарал табиха зэргэтэй.

Болгариин коммунистическэ партиин ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь Тодор Живковтэй Н. С. Хрущев уулзаба

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь Н. С. Хрущев июлиин 17-до Болгариин коммунистическэ партиин ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь Тодор Живковтэй уулзажа, нүхэдэй ёһоор хөөрэлдөө. Нүхэр Живков мүнөө Советскэ Союзда амаржа байна.

(ТАСС).

СССР-эй болон Афганистанай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд уулзаба

СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко июлиин 18-най үдын хойно Афганистанай премьер-министрын орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр үндэр түрэлтэ Сардар Мухаммед Наим гэгшэтэй уулзаа. Хоёр ороной хоорондо саашадаа хани ёһоной харилсаа хүгжөөхэ тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Хоёр министрнүүд хани ёһоной, үнэн зүрхэнэй оршон байдалда хөөрэлдэбэ.

(ТАСС).

Афганистанай король Мухаммед Захир шах Москвада айлшалжа байна

Москвада ерээд байһан Афганистанай король үндэр түрэлтэ Мухаммед Захир шах июлиин 18-да үглөөгүүр Кремль ошожо, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловтай уулзаа.

Һүүлээрнь Мухаммед Захир шах мүн лэ Кремль соо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А .Булганинтай уулзаба.

Афганистанай премьер-министрын орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр Сардар Мухаммед Наим болон тусхай тушаалтай бусад хүнүүд Афганистанай корольтой сугтаа ябалсаа.

Афганистанай премьер-министрын орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр үндэр түрэлтэ Сардар Мухаммед Наим июлиин 18-да СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкотай уулзаа.

Июлиин 18-да үндэр түрэлтэ манай айлшан, мүн тэрээнтэй сугтаа ябалсаһан хүнүүд советскэ ниислэл хотын үзэсхэлэн һайхан газарнуудаар ябажа хараһан байна. Афган гүрэниие толгойлогшо ба бусад айлшад Ленинскэ хадануудта гаража, Москвагай гүрэнэй университедтэ ороо. СССР-эй дээдэ һургуулинуудай министр В. П. Елютин, профессорнүүд, багшанар болон университедэй студентнэр айлшадые угтажа байба. Король сугтаа ябалсаһан нүхэдтэеэ хамта лабораторинуудые, актова зал, газар ажалай музей, студентнүүдэй байдаг таһагуудые хараба.

Мүн тэрэ үдэр СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошилов Кремлиин ехэ ордон соо Афганистанай король Мухаммед Захир шахые урижа, хүндэлөө.

Афганистанай премьер-министрын орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр Сардар Мухаммед Наим болон королиие дахажа ябаһан бусад хүнүүд мүн эндэ хүндэлэлгэндэ хүртэбэ.

Нүхэд А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, Н. А. Булганин, Г. К. Жуков, А. И. Микоян, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, А. Н. Косыгин, М. Г. Первухин болон тусхай тушаалтай бусад хүнүүд советскэ талаһаа хүндэлэлгэнэй үедэ байгаа.

Июлиин 18-най үдэр Афганистанай король Мухаммед Захир шах болон тэрээнтэй ябалсагшад В. И. Ленин, И. В. Сталин хоёрой мавзолейдэ орожо, ёһололой сэсэгүүдые табяа. Үдын хойно Афганистанай король Хүдөө ажахын болон промышленна Бүхэсоюзна выставкэ ошожо хараһан байна.

Э. Кардель А. Ранкович хоёртой Н. С. Хрущев уулзаба

Югославиин Гүйсэдхэхэ Союзна Вечын Түрүүлэгшын Орлогшонор, Югославиин коммунистнуудай Союзай ЦК-гэй Гүйсэдхэхэ Комитедэй гэшүүд Э. Кардель болон А. Ранкович гэгшэд мүнөө Советскэ Союзда амаржа байна. КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь Н. С. Хрущев июлиин 18-да тэдээнтэй уулзажа, үнэн сэхээр, нүхэдэй ёһоор хөөрэлдэһэн байна.

СССР-тэ байдаг Югославиин Арадай Федеративна Республикын Онсо ба бүрин эрхэтэ элшэн сайд В. Мичунович хөөрэлдөөнэй үедэ байгаа.

(ТАСС).

Аха дүү Коммунистическэ болон Хүдэлмэришэнэй партинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй Москвада байһантайнь дашарамдуулан нүхэдэй уулзалга болобо

Энэ оной июлиин 18-да Москвагай шадар байдаг дачада нүхэдэй ёһоной уулзалга болоо. СССР-тэ амаржа байһан нүхэд: Албаниин ажалай партиин ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Э. Ходжа, Болгариин Коммунистическэ партиин ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Т. Живков, Югославиин Арадай Федеративна Республикын Гүйсэдхэхэ Союзна Вечын түрүүлэгшын орлогшонор, Югославиин коммунистнуудай союзай гүйсэдкомой гэшүүд Э. Кардель, А. Ранкович, Югославиин коммунистнуудай Союзай ЦК-гэй гэшүүн И. Веселинов, национальна оборонын хэрэгүүдые эрхилдэг ФНРЮ-гэй гүрэнэй секретариин орлогшо О. Креачич гэгшэд энэ уулзалганда байгаа.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь нүхэр Н. С. Хрущев, КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүд нүхэд: А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, Л. И. Брежнев, А. И. Кириченко, О. В. Куусинен, Е. А. Фурцева, КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүндэ кандидат П. Н. Поспелов гэгшэд нүхэдэй уулзалганда байгаа. Мүн нүхэд: И. А. Серов, И. К. Замчевский, Ю. В. Андропов, СССР-тэ байдаг Албаниин Арадай Республикын элшэн сайд нүхэр М. Прифти болон СССР-тэ байдаг ФНРЮ-гэй элшэн сайд нүхэр В. Мичунович гэгшэд эндэ байлсаа. Мүн нүхэдэй ёһоной уулзалганда хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшадай гэр бүлынхид байлсаа.

Нүхэдэй ёһоной, үнэн зүрхэнһөө халуун, зохид оршон байлалда үнгэрһэн энэ уулзалган дээрэ нүхэд Н. С. Хрущев, О. В. Куусинен, Э. Кардель, А. Ранкович, Э. Ходжа, Т. Живков гэгшэд хани ёһоной үгэ хэлэһэн байна.

(ТАСС).

Индиин сэрэгэй атташе уулзалга хэбэ

СССР-эй Оборонын министр Советскэ Союзай Маршал Г. К. Жуковай уряалаар Индиин армиин главна штабай начальник генерал К. С. Тимайя болон Индиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй бусад генерал болон офицернүүд Советскэ Союзда айлшалжа байна. Индиин сэрэгэй атташе, бригадир Н. Д. Нанавати июлиин 18-да эдэ айлшадай хүндэлэлдэ уулзалга хээ.

Генерал К .С. Тимайя, Индиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй делегациин гэшүүд, СССР-тэ байдаг Индиин элшэн сайд К. П. Ш. Менон гэгшэд уулзалганда байгаа.

Советскэ Союзай Маршал Р. Я. Малиновский, авиациин маршалнууд К. А. Вершинин болон С. И. Руденко, армиин генерал М. М. Попов, вице-адмирал И. Д. Елисеев, генерал-полковник Ф. Ф. Кузнецов болон Советскэ Армиин бусад генерал, офицернүүд советскэ талаһаа уулзалганда хабаадаа.

Гадаадын гүрэнүүдэй сэрэгэй хэдэн атташенүүд айлшадай дунда байгаа.

(ТАСС).

Түрэл орон доторнай

Гахайн мяха ехээр абахын түлөө

Украинын хүдөө ажахын артельнүүд энэ жэлдэ гахай олоор шахахын тула таригдаһан хартаабхые малтангүйгөөр гахайда эдюулхэ хүдэлмэри эмхидхэнхэй. Тиихын тулада гахайн фермэнүүдэй дэргэдэ 50-яад мянган гектар хартаабха ондо ондоо болзорнуудтайгаар таригдаа. Республикын колхозууд дүрбэн миллион центнер хабтаабха гахайда эрюулхээр түсэблэнхэй. Энээнэй ашаар хүдөө ажахын артельнүүд химда аад, тарган гахайн мяха абаха аргатай болобо.

(ТАСС).

Колхозой шэнэ гэшүүд

Владивосток городто, Находка, Сучан, Артём гэжэ тосхонуудта ажаһуудаг мянга гаран бүлэнэр Примориин районой колхозуудта гэшүүд болон нүүжэ ошоо.

Колхознигууд шэнэ гэшүүдээ ехэ баяртайгаар угтажа абана. Жэшээлхэдэ, Хорольско райондо ерэгшэдэй байха 120 шэнэ гэр, эдеэ хоол бэлэдхэгдэнхэй.

Байгша ондо тус хизаар дотор нүүжэ ерэгшэдэй ажахын хэрэглэмжэдэ 50 гаран миллион түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана.

Таряанай һүүлшын центнер тушаагдаба

Азербайджан дотор эгээн томо совхозуудай нэгэн болохо Орджоникидзын нэрэмжэтэ совхоз, энэ жэлдэ тушааха гэһэн миллион пүүд ороoһонойнгоо һүүлшын центнерыень тушаажа дүүргэбэ. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 19 центнер таряан хуряагдаа. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо нэгэ хахад дахин ехэ. Таряанай өөрынь үнэ нёдондонойхидо орходоо 15 процентээр бага байгаа.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй ажал шэнэ гуримаар түлэгдэхэнь

Львовско область. Областиин колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ажал шэнэ гуримаар түлэгдэдэг болохонь. Колхозой түрүүлэгшэ, бригадирнууд, фермэнүүдые даагшанарай ажалта үдэрынь малай тоо толгойн, мүн таряалангай талмайн зэргээр түлэгдэдэг байгаа һаа, энэ жэлһээ эхилэн тэдэнэрэй ажалта үдэрынь хүтэлбэрилһэн хүдэлмэриинь шанарые хараада абажа түлэгдэдэг болохо гэһэн шиидхэбэри хамтын суглаан баталан абаһан байна.

Колхозой түрүүлэгшэнэр, бригадирнууд болон фермые даагшанарта урдань түлэгдэдэг ажалта үдэрэйнь минимум үлөөгдэнхэй. Жэшээнь, Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэдэ нэмэлтэ түлбэригүйгөөр жэл бүри 873 ажалта үдэр түлэгдэдэг байгаа. Тэдэнэй 396 ажалта үдэрынь таряалангай талмайһаа, 477-ниинь хонин, гахай, мал, шубуу моридой тоо толгойһоо ородог байгаа.

Тиихэдэ мүнөө таряанай, сахарна свёклын, хартаабхын болон бусад культурануудай дүн хамта ургасын, мүн тэрэшэлэн һү, мяха, үндэгэ, нooһо абаһанай зэргээр түлэгдэхэ. Энээнһээ гадна колхозой түрүүлэгшэ дурсагдаһан продуктнуудай түсэбые үлүүлэн дүүргүүлбэл 873 ажалта үдэр абаха болоно. Түсэбөө үлүү дүүргэһэн байгаа һаань, ажалта үдэрынь нэмэхэ, дүүргээгүй һаань, ажалта үдэрынь багаар түлэгдэхэ.

Ажалта үдэрэй шэнэ гуримаар түлэгдэдэг болоходо хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абаха хэрэгтэ энэнь нүлөө үзүүлхэ байха.

(ТАСС).

Томскһоо хойто зүг тээшэ олон тосхонууд бии юм. Тэндэхи зондо сагсоонь медицинскэ эрхим һайн туһаламжа үзүүлжэ байхын тулада дээдэ эрдэмтэй хэдэн мэргэжэлтэд сугларжа, нүүдэл поликлиникэ түхеэрбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүүдэл поликлиникэ Томскһоо мордохоёо байна.

ТАСС-эй фотохронико.

2,7 метр утатай хилмэ

Эстониин байгаали шэнжэлдэг наукануудай гүрэнэй музейдэ шухаг экспонадуудай нэгэн—2 метр 7 сантиметр утатай атлантическа томо хилмэ асарагдаа. Тэрэнэй шэгнүүрынь 70 гаран килограмм болоно. Музейн научна хүдэлмэрилэгшэдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, атлантическа хилмэ хадаа ехэнхидээ Хойто Америкын эрьенүүдээр байрладаг юм. Эстониин эрьеэр энэ загаһанай ерэлгэ шухаг үзэгдэлнүүдэй нэгэн болоно.

Физкультурнигуудай бүхэсоюзна үдэрые угтуулан

Физкультурнигуудай бүхэсоюзна үдэрые эдир залуугай, хүсэ шадалай һайндэр гэжэ манай совет арад нэрлэдэг. Энэ һайндэр мүнөө жэлдэ июлиин 21-дэ үнгэргэгдэхэ юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ манай ороной городууд болон тосхонууд, стадионууд бассейнэнүүд, уһанай станцинууд болон культурын ба амаралтын паркнуудта спортивна мүрысөөнүүд үнгэргэгдэжэ байна.

Физкультурнигай һайндэртэ, Москвагай «Динамо» стадион дээрэ спортивна һайндэр болохо. Эндэ түб хотын физкультурнигуудай парад, гимнастнуудай, хүнгэн атледүүдэй һорёон, мүн Советскэ Союзай, Болгариин Арадай Республикын футбольно командануудай хоорондо мүрысөөн болохо байна.

(ТАСС).

Сабшалангай полинууд дээрэһээ...

Бүхы орон доторнай хаа хаанагүй адуу малда тэжээл бэлэдхэгдэжэ байна. Хори миллион гаран гектар талмайда үбһэн сабшагдаа. Энэ талаар Украина ехэ амжалтатай ябана. Бүхы сабшалангай гурбанайнь хоёр хуби эндэ сабшагдажа дүүрэбэ. Мүн Молдавида болон Таджикистанда үбһэ хуряалгын түсэбэй хахадынь дүүргэгдээ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Армиин генерал В. В. Курасовые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

Армиин генерал В. В. Курасовай түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Советскэ Армиин үмэнэ тэрэнэй габьяатай байһыень тэмдэглэн, нүхэр Курасов Владимир Васильевичые Ленинэй орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1957 оной июлиин 18.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Коммунистнуудай үүсхэл эдэбхи дээшэлнэ

Улан-Удын судна заһабарилгын заводой коллектив эдэ үдэрнүүдтэ угаа ехэ үүсхэл эдэбхитэйгээр ажаллажа байна. Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтаха гэһэн хүсэлтэйгээр хүдэлмэришэн бүхэн хүдэлнэ.

Ажалай энэ ехэ эдэбхи хэшээлые ударидан хүтэлбэрилхэ тула заводой партийна организаци нилээд оролдолго гаргана. Октябриин һайндэрые ажалай ямар дүнгүүдтэйгээр угтахабибди гэһэн асуудалые партийна организаци коллективэй хамтын суглаан дээрэ табиһан байха юм. Заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшад энэ асуудалые бүхы талаһаань зүбшэн хэлсээд, бүхы заводоороо дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаһан байгаа.

Энэ уялгаараа хадаа заводой цехүүдэй коллективүүд туд бүридөө тодорхой даалгабаринуудые абаад, тэдэнээ дүүргэхэ болзор тогтооһон юм. Тиигээд заводой парторганизаци цехүүдэй коллективүүдэй абаһан уялгануудые хүдэлмэришэн бүхэндэ ойлгуулһан байгаа. Парторганизаци нэн түрүүн коллективэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэрие үргэнөөр ябуулһан, харуулан ойлгуулха агитацие тодорхой болгоһон байна. Коллективүүдэй абаһан уялгануудые харуулһан стенд, плакат, зурагуудые эли газарта хадаа. Хэрбээ урдань харуулан ойлгуулха агитаци юрэнхы уряалаар хизаарладаг һаа, мүнөө ажалай бүтээсые нэгэ процентээр дээшэлүүлбэл нэгэ хүдэлмэришэн, бригада, участок үдэрэй туршада хэды шэнээн продукт үгэхэб, продукциин үнэ сэн хэды шэнээнээр химдархаб гэхэ мэтээр тодорхойлогдоһон байха юм.

Коллективүүдэй абаһан уялгануудай дүүргэлтые партийна организаци хододоо шалгажа байдаг болонхой. Цехүүд хоорондо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүд һара бүридэ гаргагдана. Мүрысөөнэй дүнгүүдые партийна организаци профсоюзай заводской комитедтэй хамта зүбшэн хэлсэнэ. Тиихэ зуураа, үйлэдбэриин түсэб ямараар дүүргэгдээб, уралан нарижуулгын хэды дурадхал орооб, тэрэнэй хэдынь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээб, салин хүлһэнэй фонд ямараар гаргашалагдааб, усалтагые зайсуулха хэрэг хэр зэргээр эмхидхэгдээб гэжэ һонирходог байна. Хэрбээ ямар нэгэн ажал дээрэ даалгабаряа дүүргэжэ шадаагүй һаань, цехын коллективэй ажалай сэгнэлтэ доошоо оруулагдана.

Цехүүд хоорондо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ котельнэ, модо дархалалгын цехүүд хододоо түрүүлжэ ябана. Жэшээнь, котельнэ цех һара бүридэ бүхы даалгабаряа һайн шанартайгаар дүүргэнэ. Котельщигүүдэй ажалай эмхидхэл һайн. Энээндэ цехын начальник коммунист Языковой үүргэ ехэ юм. Коммунист Языков хүдэлмэришэдэй ажал эмхидхэхэдээ үдэр бүриин даалгабарие дүүргүүлхэ гэжэ оролдодог байна.

Партийна организаци хүдэлмэришэдэй үүсхэл хэшээлые дэбжээн бадаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал табижа, уралан нарижуулгын хэрэгые улам хүгжөөхые оролдоно. Парторганизациин үүсхэлээр уралан нарижуулгын эрхим дурадхал оруулха гэһэн конкурс соносхогдоо. Энэ конкурс тон һайшаалтай дүн харуулжа захалаа. Хүдэлмэришэдэй зүгһөө хэдэ хэдэн үнэтэ дурадхалнууд ороно. Конкурсын соносхогдоһонһоо хойшо богонихон болзорой туршада 38 үнэтэ дурадхал орожо, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Харин нёдондо түхэреэн жэлэй туршада оройдоо арбаад шахуу дурадхал ороһон байха юм. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо хүдэлмэришэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө ороһон уралан нарижуулгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, жэлэй туршада 98 мянган түхэриг мүнгэ алмаха арга олдобо.

Заводой техническэ таһагай хүдэлмэрилэгшэ Василий Михайлович Данюк эрхим уралан нарижуулагша болонхой. Энэньшье гайхалтай бэшэ. Юуб гэхэдэ, нүхэр Данюк эрдэм бэлигээ ходо дээшэлүүлжэ ябаһан түрүү хүдэлмэрилэгшэ юм. Мүнөө тэрэ нүхэр институтда заочноор һуража байдаг. Мүн механическэ цехын слесарь нүхэр Распутин хирэ хирэ болоод лэ үнэтэ дурадхал оруулдаг юм. Хүдэлмэреэ оньһожоруулжа, бага хүсэ гаргажа, ехэ продукци үйлэдбэрилдэг болохо гэһэн хүсэл эрмэлзэлгэтэй бусадшье олон түрүүшүүл эндэ бии.

Энээнһээ урда тээ заводто түмэр түдэгэ, зэр зэмсэг арьбалха асуудал өөдэгүйгөөр табигдадаг байгаа. Энэ асуудалые партийна суглаан дээрээ хэлсэжэ үзэе гэжэ коммунистнууд үүсхэл гаргаһан юм. Үнгэрэгшэ һарын эхеэр заводто нээмэл партийна суглаан болоо. Тэндэ энэ асуудал табигдажа, горьтойхон дутагдалнуудай бии байһаниинь элирүүлэгдээ. Суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн коммунистнууд болон партийнабэшэ хүдэлмэришэд металл, кислород, электроэнерги, зэр зэмсэгүүдэй гам хайрагүйгөөр хэрэглэгдэдэг тухай хэдэ хэдэн баримтануудые хэлэһэн байна. Тиигээд коммунистнуудай дурадхалаар заводой цех бүхэндэ комсомолшууд — залуушуулай түсхай группанууд бии болгогдоо. Эдэ группанууд эд хэрэгсэлнүүдэй ямараар гаргашалагдажа, хэр зэргээр арьбалагдажа байһые шалгажа байдаг болоо. Энээнэй ашаар зөөри хэрэгсэл арьбалха асуудал нилээд һайжараа.

Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ заводойхидой абаһан уялга дотор үйлэдбэридэ шэнэ техникэ үргэнөөр нэбтэрүүлжэ, хүдэлмэришэдэй ажалые хүнгэлхэ, оньһожоруулха гэгдэнхэй. Хараалһан энэ зорилгоёо дүүргэхын тулада парторганизаци эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Жэшээнь, хабтагар. зузаан түмэрые нугалха томо станок тодхогдоо. Урдань хабтагар зузаан түмэрые тааруулан нугалхын тула балтаар сохижо сагаа барадаг байгаа һаа, энэ станогой табигдаһанһаа хойшо ямаршье зузаан түмэрые дуратай тээшэнь хомиилгон түргөөр нугалжа шададаг болонхой.

Гадна, түмэрые автоматическаар гагнадаг болоо. Иимэ аргаар гагналга юрын электродно гагналгаһаа үлэмжэ һайн, бүтээсэ ехэтэй юм.

Заводой коллектив мүнөө ехэнхидээ Братска ГЭС-эй барилга дээрэ хэрэглэгдэхэ шэнэ шаландануудые, понтонуудые, буксирдэхэ теплоходуудые бүтээжэ байна. Эдэ шухала захилнуудые заводойхид ехэ хүндэтэй дээрэ тоолон, социалистическэ мүрысөөгөө улам шангадхажа, абаһан уялгануудаа саг болзортонь дүүргэхын түлөө тэмсэнэ. Заводой коммунистнууд, комсомолшууд мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Заводой цех, таһаг, участок бүхэндэ коммунистнууд зүбөөр хубаарилагдан табигданхай. Тэдэнэр ажаллажа байһан участогтаа хүдэлмэри ябуулжа байха партийна даалгабаринуудтай юм. Гол түлэб үйлэдбэри дээрэ хүдэлдэг коммунист бүхэн үдэр, һарынгаа даалгабарие үлүүлэн дүүргэжэ, бусадта жэшээ харуулна. Жэшээлхэдэ, Байгал далай соогуур шэнгэн түлишэ шэрэхэ өөрөө ябадаг 600 тоннын томо танкер бүтээгшэдэй дунда коммунист М. Карповай хүтэлбэрилдэг котельщигүүдэй бригада эрхим ажалаараа шалгарна. Котельщигүүдэй габшагай бэрхээр ажаллаһанһаа боложо, энэ томо танкер август һарада бэлэн боложо гарахань. Энэ хадаа гансашье котельщигүүдэй бэшэ, харин бүхы коллективэй ехэхэн амжалта болохо юм.

Мүн коммунистнар — токарь М. Раидин, модошо дархан В. Мамулов болон бусад эрхимээр ажаллана.

Энэ заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон албахаагшад «Партида харша Г. М. Маленковой, Л. М. Кагановичын, В. М. Молотовой бүлэг тухай» КПСС-эй ЦК-гэй июньскэ Пленумэй шиидхэбэрие тон зүбтэ тоожо можо болоһон бүлэгэйхидэй бузар муухай ябуулгые эрид шууд буруушаана. Заводой коллектив партиин XX съездын табиһан ехэ зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлэлсэхын тулада Октябриин 40 жэлэй ойе ажалай бүри ехэ амжалтаар угтахабди гэжэ нэгэн дуугаар мэдүүлнэ.

Б. Шатонов.

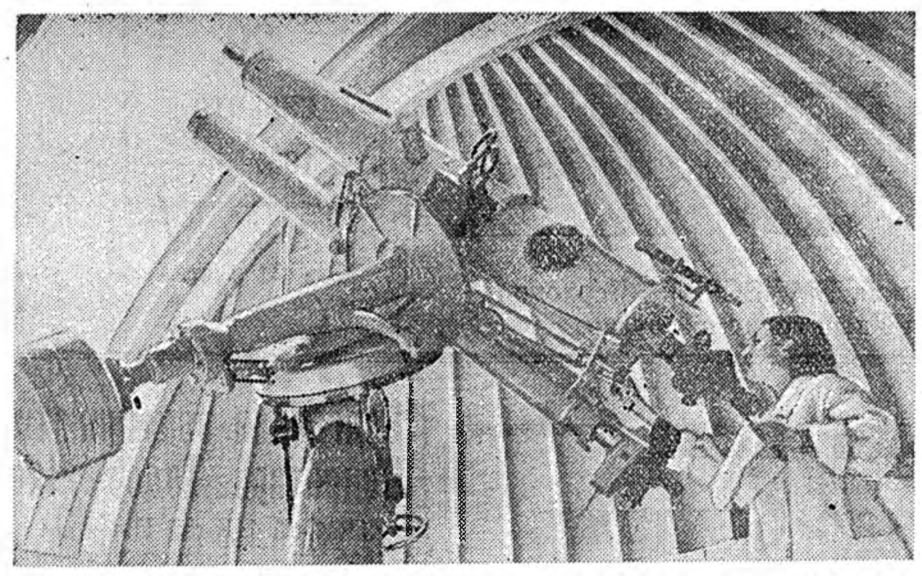

★ ★

Грузинска ССР. Абастуманска астрофизическэ обсерватори Уласхоорондын геофизическэ жэлэй хүдэлмэридэ хабаадалсахань. Энэ обсерватори 25 жэлэй урда тээ үндэр хада дээрэ байгуулагдаһан юм. Эгээл шэнэ түхеэрэлгэ эндэ бии. Жэшээнь, Ленинскэ шангай лауреат Б. Иоаннисиани гэгшын зохёоһон аяар холо харадаг телескоп эндэ бии юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: физико-математическа наукануудай кандидат Т. Размадзе нара шэнжэлхэдэ хэрэглэгдэдэг хромосферна телескопоор хаража байна.

ТАСС-эй фотохронико.

★ ★

Худөө ажахын Бүхэсоюзна выставкэдэ худөөгэй ухаалан зохёогшод ошоно

Худөөгэй ухаалан зохёогшодой хүдэлмэри ВСХВ-дэ харуулагдана. Тусхай выставкэ дээрэ зональна һалбаринуудай олон павильон соо, мүн Москва шадарай колхозууд болон совхозуудай павильонууд соо эдээнэй хүдэлмэритэй танилсажа болохо. ВСХВ-дэ экскурсяар ерээшэдые эдэ ажахыда эльгээдэг.

1956 он соо ухаалан зохёогшод, уралан нарижуулагшад хэдэн мянган дурадхал оруулаа гэжэ выставкын стендэдэ бэшээтэй байна. Эдээнэй миин 133 дурадхалые хэрэглэжэ, һүүлшын жэлдэ 130 миллион түхэригэй алмалта хэгдээ.

Үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээгүй аад, шухала удхашанартай, ухаалан зохёогшодой дурадхалнуудтай выставкэ танилсуулна. Зоотехник Н. Левенштейн түгал уһалха уһалуур зохёогоо. Хэдэ хэдэн ажахынуудта энэнь хэрэглэгдэнэ.

Инженернүүд А. Шмелькин, А. Шельдяев шэнэ плуг зохёоһон байна. Энэ плугай анзаһан бүхэндэ багашаг вибратор хэгдэнхэй. Вибратор гээшэнь газар хахалхадаа хүрьһыень жэжээр бутаруулдаг, буртаг үбһэнэй үндэһые бага бага болгожо таһалдаг юм.

Днепропетровско областиин Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Д. Попов квадратно-гнездовой аргаар таригдаһан ургамалай эшые тойруулаад буртаг үбһыень үгы хэдэг һонин культиватор зохёогоо.

Новосибирскэ худөө ажахын институдай студент М. Бадрин орооһото культурануудай шэнэ сеялкэ зохёогоо. Энэ сеялкэ бишыхан пластинкануудтай дискэтэй юм. Энэнь таридаг аппарат руу орооһые нэгэ нэгээр унагаадаг. Бэшэ аргаар тарилга хэһэндэ орходоо энэ үлүү һайн байгаа.

Нүхэр Бабаев юрын сеялкэдэ һонин түхеэрэлгэ хэһэн байна. Тарилга хэжэ байхада газарай хүрьһэ, үрэһэ халаахын тулада моторой халуун газые хэрэглэхэ түхеэрэлгэ зохёогоо. Агроном С. Крылов инженер Н. Вольфа хоёрой хүйтэн газарта тарилга хэхэ сеялкэнь ехэ һонирхолтой. Үбэл хэһэн тарилгын үрэһэн юрын тарилгада орходоо һурагүй эртэ гарадаг, ургасань ехэ болодог гэжэ дүй дүршэл харуулна.

(ТАСС).

Бадма ШОЙДОКОВ

Эдир наһандаа

РАССКАЗ

Үбэлэй үдэр һэн. Саһа шуурган мушхарна. Үбһэ тээжэрхиһэн гурбан тонныи автомобиль Сахилза Голой бута болдог соогуур мэлхэйн ябадалаар һолжорно.

Манай агитбригадаархин концерт харуулха гэжэ малай фермэнүүд дээгүүр ябажа байгаа һэн. Минии саһын ооһор таһаржа, нүхэдни алад гаража ошобо. Үбһэтэй автомобиль намда дүтэлжэ ерэбэ.

Кабина сооһоонь хэн гараа гэжэ һананат?! Манай һургуулиин һурагша, үнгэрэгшэ зун арбадахи класс мүнгэн медальтайгаар дүүргэһэн Соохор Гомбо энеэн һагад байба.

— Соохор Гомбо, үнинэй жолоошолно гүш?— гэжэ гараа үгэжэ, наһажаал хүнтэй мэндэшэлэлсэһэндэл мэндэшэлбэб.

— Би юун жолоошон боложо шадаха бэлэйб! Зугаахинайхи гэжэ носолдоноб.

— Һайн мэргэжэлтэй боложо байна бшууш.

— Үгы даа, жолоошон бэшэ, хонишонби, Бата Шаракшинович, хүлөө амаруулжа, кабина соо орожо һуугыт.

Автомобильшье оболзон дондорһоор, замаа үргэлжэлүүлбэ. Соохор Гомбо болгоомжотой һэргэгээр рулииень эрьюулнэ. Жолоошониинь Соохор Гомбын ажалаар хананхай һуугаа һэн.

...Соохор Гомбо арбадахи классай эрхим һурагшадай нэгэн бэлэй. Номуудые даншье эдитэйгээр уншадаг байгаа. Нэгэтэ мойһон нюдэдынь сог мүшэндэл яларжа байлай. Һургуулиин радиогазетэдэ хүбүүе тэнгэридэ хүрэтэр магтаһан байгаа. Теэдшье Соохор Гомбые магтахагүй газар үсөөн: һурагшадай суглаан дээрэшье, ханын газетэнүүдтэшье, юрэдөө хаанашье магтажал байха. Теэдшье Соохор Гомботой тэсэхэ шабинаршье үсөөн: ород хэлээр гү, али литератураар гүнзэгы удхатай найруулгануудые нэгэшье алдуугүй шахуугаар бэшэдэг; тоо бодолго гү, али физикэ һаа тэрээнэй нэрэ дурдагдажал байдаг. Багшанаршье Соохор Гомбые бусадһаа үлүү, һүбэлгэн һонор, хурдан ухаатай гэжэ тоолодог.

Һуража байхадаа Соохор Гомбо магтаалда дуратай һэн. Энэнь хүбүүнэй муу талануудай нэгэн бэлэй.

Нэгэтэ хэшээлэй һүүлдэ энээн тушаань нүхэдынь һануулба, харин Соохор Гомбын нюдэд уйтаржа, үүдэеэ хангирхай янгирхай нэшээд арилшоо һэн. Магтаха аад,алдуу гаргагдаа ха юм. Хэндэшье дутуунууд байдаг бшуу. Соохор Гомбын энэ талые багшанарһаа эхилээд барандаа хүлисэдэг һэн.

Соохор Гомбо һайнаар һураха һаа гадна ажалда абьяастай байба. Багшанарай даабаряар тааруухан рамануудые хэдэг, юрэнхыдөө нилээн һайнаар модо дархалдаг байба.

Соохор Гомбын арбадахи класста һуража эхилһэн намар бэлэй. Һурагшад Зэргэлээтын колхоздо орооһо таряаень хуряалсаба. Соохор Гомбын ажалаар хүнүүд хананги байгша һэн. Солоомошье асалжа ёһоорхон һүри ербылгэнэ. Шанга ажал урданиинь хэжэ үзөөгүй байбашье, орой сусадаггүй. Халуун үдэрнүүдтэ гансал уһа ойморхо гэхэ муутай һэн. Үшөө ямаршье ажал голодоггүйнь юунһээшье үлүү байгаа: тогоошоной туһалагшааршье, хартаабхын хальһа сэбэрлэгшээршье эльгээгээ хадатнай орой арсадаггүй, хамсыгаа шуужа хүдэлдэг.

Харин мүнөө машинатай үбһөө буулгажа байхыень харахада үшөөл шииираг, үшөөл шүрбэһэрхүү болоһон байба.

Нэгэ ушар һанаандамни ороодхибо. Һурагшад арбадахи класс дүүргэжэ, болбосоролой аттестат абажа байба. Тэдэнэр хаана һурахаяа, юу хэхээ бэе бэедээ хөөрэнэ. Гансал Соохор Гомбо дуугай һууба.

— Соохор Гомбо, юундэ дуугай һуунаш?

— Хаана һурахабши?

— Москвада һураха гүш?

Улан-Удэдэ гү? Ленинградта гү? Эрхүүдэ гү? — гэлдэн, шэхыень дүлиирүүлжэ, хэнтэймнай һурахаяа ябагша ааб гэжэ нүхэдынь тэбдэхээнэ.

Соохор Гомбо дуулаагүй юумэ дуулаһандал:

— Хаана һураха?.. Дээдэ һургуулинуудта олонхимнай мордохонь. Трактористнуудшье, комбайнернуудшье, шахтёрнуудшье, жолоошодшье олдонхой. Мал ажал дээрэ хүдэлхэ хэншье үгы гээшэ ха,— гэжэ нүхэдөө шэртэбэ. Харин хэншье абяа гарабагүй.— Үгы, худөө дайдадаа хонин һүрэгөө үдхэн олошоруулхаһаа һайхан юун байхаб... Хонин ажалда ажаллахаб. Намһаа золтой хэн байхаб!

Һурагшадшье, багшанаршье ехээр гайхаба. Бишье нэгэ иимэ ушартай дайралдаагүй һаа, энээндэнь хэзээшье этигэхэгүй бэлэйб. Зун түлэг дундаа байба. Тушаан боложо Соохор Гомбын түрэлхидэйдэ орошоо һэм.

Соохор Гомбын эжы, аба хамта һураһан нүхэдэйнь һургуулида мордохые харахадаа, хүбүүгээ яаруулба.

— Нүхэдшни мордожо байна, шимнай юундэ түхеэрнэгүйбш? — гэжэ эсэгэнь хүбүүнһээ һураад, дэмжэхэ бээ гэһэндэл эжы тээшэнь хараба.

— Хүл дээрээ ябахадамнай, эрдэм ухаа шудалжа, аша туһыемнай харюулхал даа, муха,— гэжэ эжынь идхаад абаба.

Соохор Гомбо толгойгоо үргэжэ:

— Аба эжы хоёрни, би колхоздо хүдэлхэ гэжэ шиидээб,— гэбэ.

— Колхоздо?..— гээд, эжынь амаа ангайгаад байшаба.

— Залуушуул һургуулида ябажа, колхоздо хүдэлхэ хүн үгы болоо гэжэ, эжы амаа амаруулдаггүй бэшэ гүт!

— Бусадай хүбүүдэй һургуулида ябажа байхада, минии хүбүүн колхоздо хүдэлхэ гэжэ шиидэбэ гүш? — гээд эжынь толгойень эльбэнэ.

— Эжы, болиит, эшэдэһэмни хүрэнэл,— гэжэ Соохор Гомбо улайба.

— Тэжээһэн буруу тэргэ эбдэбэ гэжэ шамһаа удхатай, юуень энээниие аргадаха юм! — гэһээр,— эжынь таһамаар хүбүүгээ шабхадажа хэһээбэ.

— Хүдэлөөд үзэг лэ. Ажал хүнэй нюдэ нээдэг,— гэжэ абань дүлиигөөр гүнгинөөд, гааһандаа тамхяа чэрэнэ.

— Ажаллаад үзэг лэ!..Ажаллаад үзэг лэ! Эсэгэнь аад, газар дээрэхи ганса үрээ ажалда намнаха гэхэдээ ухаатай һууна гүш, али үгы гү?

—Эжы, бү сухалдыт. Хоёр гү, али гурбан жэлһээ ажалай дүй дүршэлтэй болоод һурахалби.

Ажалда дуратай Соохор Гомбо шэнги хүбүүд басагадта нээрээшье дээдэ һургуули үүдэсэ үргэнөөр дэлихэл. Соохор Гомбошье ажал дээрэһээ ошожо, институт дүүргэхэл.

...Тэрэ гэһээр Соохор Гомбын хээгүй ажал үгы. Жалга жаамын хилгана хяаг хюһалсажа, хэды үглөөе угталсаагүй гэхэб даа. Жэгтэйхэн боролгын манан соогуур үбһэ сабшаха гү, али һоно боргооһоной исалһан халуунда тармаха, һүрилхэ, сенокосилкаар сабшаха... Соохор Гомбо эдэ ажал һайнаар хэжэ һураһандаа бригадир үбгэндэ, колхознигуудта һайниие хүргэдэг. Соохор Гомбо һуража байхынхидаа орходоо аргагүй ехэ дүршэл шадалтай болобошье, бусадһаа гээгдэшэнэ гүб гэжэ бэеэ бдаладаг бэлэй.

Соохор Гомбо намарай эхеэр хонишоной туһалагшаар Сахилзын отарада ерээд, мүнөө дүршэлтэй хонишон болонхой.

...Гомбо үбһөө буулгалсаад, намайе дахуулжа, хонидойнгоо дал руу оробо. Нарай ухибүүндэл хурьгадаа эрхэлүүлэн эльбэнэ. Соохор Гомбо һуража ябахадаа ажалай удха шанарые гүнзэгыгөөр ойлгодоггүй байба. Харин мүнөө ажалдаа бүхы сэдьхэлһээ дурлана. Ямаршье ажалда сэдьхэл зүрхэеэ үгөөгүй һаашни, ульгам һайн, урагшатай байдаггүй гэжэ хөөрэн, хонн хурьгадаа харуулна.

Хүбүүн хони хараха дүршэл үгы байжа, түрүүшээр ядалдаа. Ажалаа хаяад, колхозой һуурин худар гүйжэ ябашаха дураниинь хэды хүрэбэшье, энэ һаналаа даража, шунажа хүдэлдэг болоо һэн. Илангаяа хонидые түрүүлхэ, хурьгадые хүлеэжэ абаха бэрхэтэй агша һэн. Соохор Гомбо һүниндөө хонидые манажа хонодог, тиихэдэ ехэнхи хонид һүниндөө түрэдэг. Хүлһөөшье аршаха сүлөөгүй хүдэлдэг байба. Хониной хохир сэбэрлэхэ гү, али үбһэ зөөхэ бэлэн шэнги, теэд хэхэ болбходоо хүшэр. Машинада шадажа үбһэ тээгээгүй хадашни үбһэн хахад һүрэн унаха гү, али урбалдажа болохо. Шаргадашье үбһэ хэлтэгыгээр тээбэлшни алхам бүридэ хүмэрижэ, амар заяа үзүүлдэггүй бшуу. Соохор Гомбо эдэ бүгэдые бэе дээрээ үзэжэ, хүнэй ажал сэгнэжэ шададаг болоо.

—Соохор Гомбо, ажалда гараха гэжэ юундэ хүсэһэн бэлэйш?

—Бата Шаракшинович, ажалхээгүй хүн бэеэ һула хаяжа һурашаха гэхэ гү, үгышье һаа нэгэл дутуутай байха. Ажаһуудалые ажал гоёон шэмэглэдэг,—гээд, Соохор Гомбо дуугай болобо.

—Соохор Гомбо, уран гартай ажалшан болоо байнаш...

— Бата Шаракшинович, бү тиигэжэ хэлыт. Һайшаал магтаал намшэнги тэнэг амитанай толгойе эрьюулжэ болохол...

—Соохор Гомбо, мэдэнэ гүш Ажал соогуур ши даляа ургажа зунай ногоон шэнги дэгжээш! Магтангүй яажа болохоб.

Гурбан миллион килограмм һү абахабди

(Кяхтын һаалишад, мал адуулагшад, колхоз, МТС, совхозой хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй зүблөөнһөө)

Һаяхан Кяхтын аймагай колхозуудай, хониной совхозой һаалишадай, мал адуулагшадай зүблөөн болоо. Энэ зүблөөндэ колхозуудай түрүүлэгшэнэр, худөө ажахын мэргэжэлтэд хабаадалсаа.

Аймагай колхозуудай, совхозой һү һаалгаар хахад жэлэй дүнгүүд, хоёрдохи хахад жэлэй зорилгонууд тухай партиин Кяхтын айкомой секретарь нүхэр Х. Хандуев элидхэл хэбэ. — Орон дотор абадаг мяха, тоһо, һүнэй хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е хүсэхэ гэһэн парти, правительствын уряалые саг соонь бэелүүлхын тулада аймагай малшад бүхы хүсөө элсүүлжэ байна,—гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. — Агууехэ Октябрьска революциин алдарта 40 жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтахын зорилгоор социалистическэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоод, олон колхозууд гүрэндэ һү тушааха, худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэә. Ойрын үдэрнүүдтэ аймагай колхозууд, совхоз гүрэндэ һү тушааха, худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэеэ байна.

Сталинай, Калининай нэрэмжэтэ колхозууд, мүн хониной совхоз 6 һарын туршада үнеэн бүриһөө 889—960 литр һү һааба. Аймагай түрүү һаалишад Ц-Д. Гармаев, Н. Дабадоржиева, Г. Шульгина, Х. Замбалаева болон бусад июнь һарада 240—300 литр һү һаажа, һайн амжалта туйлаа.

Гэхэтэй хамта, июнь һарада һү һаалга нилээд доошоо ороо.

Һү һаалгын доошолһоной гол шалтагаанинь юуб гэхэдэ, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амаршоод, энэ шухала хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулаа.

Һая болотор Ульяновой нэрэмжэтэ колхозой фермэдэ һүниин адуулга эмхидхэгдээгүй байгаа. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд зунай бэлшээридэ байһан үнеэдые уһаар хүсэд ханганагүй. Мүн үнеэдтэ концентрированнэ тэжээл үгтэнэгүй. Колхозуудай партийна организацинууд һаалишадай, мал адуулагшадай дунда социалистическэ мүрысөө һулаар эмхидхэнэ.

— Нёдондонойхидо ороходоо һү һаалга нилээд дээшэлээ. Түрүү һаалишад Т. Гайфулина, Ц. Гыгмытова болон бусад үнэн сэхэ ажалаараа хүндэтэй болонхой, — гэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Доржиев хэлэбэ.— Уһа зөөхэ цистернэ абаабди. Тиимэһээ зунай бэлшээридэ адуулагдажа байһан үнеэдые уһаар хангаха аргатайбди. Июль, август һарада колхозой һаалишад үнеэн бүриһөө пүүдһээ бага бэшэ һү үдэр соо һааха уялга абаад оролдожо байна.

Сталинай нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша нүхэр Ганжуров иигэжэ мэдүүлбэ:

— Мяха, тоһо, һүнэй хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е хүсэхэ гэһэн парти, правительствын уряае манай фермынхид бүрин дэмжээд, дээшэлүүлэгдэһэн уялга абанхай. Малшадай оролдолгын ашаар колхознай гүрэндэ һү тушааха, худалдаха жэлэйгээ түсэб июниин 20-до дүүргээ. Мүнөө түсэбһөө гадуур һү тушаажа байнабди. Абаһан уялгануудаа дүүргэхэ арга боломжонууд манда хүсэд бии.

— Бии байһан арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэжэ шаданагүйбди. Колхозой правлени һүүлэй һаранuудта һү һаалга тухай анхаралаа багаар хандуулдаг болоо. Погранична МТС-эй мэргэжэлтэд-ветеринарнууд, зоотехнигууд манай фермэдэ үсөөн ерэнэ. Үнеэдтэ нэмэлтэ тэжээл үгтэнэгүй. Социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүд гаргагданагүй. Тиимэһээ бидэ һаалишад һарада хэды шэнээн литр һү һааһанаа мэдэнэпүйбди, — гэжэ Ульяновай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан А. Васильева шүүмжэлээд, июль, август һаранuудта үнеэн бүриһөө 250—270 литр һү һаахаб гэжэ нүхэр Васильева найдуулба.

Хониной совхозой нэгэдэхи фермын һүнэй гүүртые даагша нүхэр В. Черная совхозой худөө ажахын мэргэжэлтэдые горьтойгоор шүүмжэлээ. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр һаалишадые түрүү дүй дүршэлдэ һургаагүй. Мүн һаалишадта түрүү һаалишадай дүршэл тухай лекци уншаагүй, зоотехническэ һуралсал эмхидхэгдээгүй үнгэрөө. Арга боломжонуудаа дахин хаража үзөөд, манай фермын һаалишад үнеэн бүриһөө 2000 килограмм һү һааха уялга абаа. Тиихэдэ түрүү һаалишад Галина Шульгина, Екатерина Колодина гэгшэд 2200—2300 килограмм һү һааха уялга абанхай. Июль һарада манай фермынхид үнеэн бүриһөө 300 литр һү һааха уялга абаа.

Погранична МТС-эй главна зоотехник нүхэр Артамонов, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша Цыренов, Ульяновай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан О. Игумнова ба бусад суглаан дээрэ үгэ хэлээ.

Бидэ советскэ хүнүүд ойрын жэлнүүдтэ мяха, һү, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е хүсэхэеэ хүсэхэбди. Колхознигуудые, алба хаагшадые, худөө ажахын продуктнуудай түлэбэриһөө 1958 оной январиин нэгэнһээ сүлөөлхэ гэһэн парти, правительствын тогтоолые манай колхозойхид халуунаар дэмжээ.

Аймагай һаалишад жэлэй эсэс хүрэтэр үнеэн бүриһөө 1700 литр һү һаажа, бухыдөө 3 миллион килограмм һү гэхэ гү, али түсэбһөө гадуур 700 мянган килограмм һү гүрэндэ тушааха уялга абаа.

Нүхэд хонишод! Хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэриие саг соонь, эмхитэйгээр үнгэргэе!

ТҮРҮҮ ХОНИШОН

«Эрдэм» совхозой (Мухаршэбэр) эрхим хонишон Нанзат Жалсараев 100 эхэ хониһоо 109 хурьга абаад, хоролто гарзагүйгөөр түлжүүлжэ байна. Нүхэр Жалсараев энэ жэлдэ хонин бүриһөө 2,5 килограмм нооһо хайшалха уялгаяа дүүргээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хонишон Нанзат Жалсараев.

Б. Шатсновай фото.

Республикын МТС-үүдэй шэнэ ба боро газар элдүүрилжэ байһан тухайнь

1957 оной июлиин 10-най мэдээн

МТС-үүд	Шэнэ газарые элдүүрилгэ
Баргажанай	24,5
Хүнтэйн	20,0
Бичурын	19,9
Б-Куналейн	4,0
Охин-Булагай	23,9
Цагаан-Усанай	114,8
Үшөөтэйн	20,6
Эгэтын	164,4
Нарһатын	31,7
Курбын	26,7
Шэнэ-Бэрээнэй	22,6
Кабанскын	22,5
Тимлюйскэ	3,4
Е-Кударын	26,4
Хамнигадайн	91,1
Погранична	19,3
Гашейн	13,0
Хонхолойн	16,6
Суулгын	24,0
Сэлэнгын	42,3
Сүхын	70,2
Тарбагатайн	—
Жэрэмэй	14,4
Ехэ-Куналейн	60,2
Түнхэнэй	11,0
Хэрэнэй	27,3
Хориин	32,0
Хэжэнгын	36,7
Чесанын	36,6
Закаменай	8,7
Ториин	42,0
Бургалтайн	26,5
Иволгын	21,1
Саянтын	10,8
Итанцын	11,3

Хонин бүриһөө 3,5 килограмм нооһо абахабди

Монголһоо эхиеэ абаһан уһа элбэгтэй Киран голой эрьс дээрэ манай хонинои фермэ оршодог юм. Ногоогоор элбэг эдеэлсэ һайнтай бэлшээринүүд хайшаашье харахада нэмжынэ. Тиимэһээ эндэ хони үсхэбэрилхэдэ таатай зохид юм.

Урдань манай хонинои фермэ гээгдэнги фермэнүүдэй нэгэниинь гэжэ тоологдодог байһан юм. Юуб гэхэдэ, үбһэ тэжээл багаар бэлэдхэгдэдэг, хонишодой ажалай түлөөһэ түлбэри бага байгаа. Парти, правительствын һүүлэй жэлнүүдтэ абаһан хэмжээнүүдэй ашаар хонишодой ажалда нилээд хубилалта болоо.

һүүлэй гурбан жэлдэ фермымнай хонидой тоо хоёр дахин шахуу олошороо. Мүнөө үедэ 3600 толгой хонид тоологдоно. Тэрэнһээнь 1100 гаранниинь эхэ хонид юм. Тиихэдэ ехэнхидээ хониднай нарин ба нарибтар нооһотой болоно. Үнгэрһэн жэлдэ Киранай отарынхид 100 эхэ хонидһоо 114 хурьга абажа гарзагүйгөөр түлжүүлээ. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,2 килограмм нооһон абтаһан юм.

Искусственна аргаар үрэжүүлжэ, үбэлэй сагта хонидые түрүүлбэл хонин бүриһөө хурьган абтаха гэжэ манай ажалай дүй дүршэлһөө эли тодоор харагдана. Бидэ хоёрдохи жэлээ эртын хурьга абадаг болообди. Абтаһан хурьгадые кошарнобазова аргаар түлжүүлнэбди.

Ороной олонхи колхозууд, совхозууд хони үсхэбэрилхэ арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэжэ шаданагүй гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй болон Министрнүүдэй Соведэй Бэшэг соо тон зүбөөр заагдана. Бэшэг соо тоологдоһон дутагдалнууд манайшье совхоздо бии гээшэ. Бии байһан арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглээ һаа, 100 эхэ хонидһоо 140—150 хурьга абажа боломоор.

Хонин ажалые саашадань хүгжөөхэ, нооһо абалгые дээшэлүүлхэ тухай парти, правительствын табиһан зорилгые совхозой хонишод богонихон болзорто бэелүүлхын түлөө оролдожо байна. Энэ жэлдэ манай фермынхид зарим тэды амжалта туйлаа. 100 эхэ хонидһоо 100 хурьгап абтанхай. Дүршэл ехэтэй үнинэй хонишод Л. Казакова, Л. Сахарова, И. Юрьянова гэгшэд 100 эхэ хонидһоо 105—108 хурьга абаад байна. Мүнөө нооһо хайшалалга дүүрэхэ болоо. Хонин бүриһөө 3,6 килограмм нооһон абтана. Түрүү хонишон Лидия Казакова ехэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө КПСС-эй Обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй грамотаар болон үнэтэ бэлэгээр шагнагдаа.

Эхэ хонидые саг соонь ороондо оруулха гээшэ ехэ удхашанартай. Урдынхидаал адли энэ шухала хэрэгтэ бидэ эртээнһээ бэлэдхэл хэнэбди. Хурьгад булта эхэһээ илгагдаа. Үрэжүүлгын пункт бэлэн болонхой. Жэл бүри би өөрөө искусственна аргаар үрэжүүлгэ хэхэ хүдэлмэри ябуулдагби.

Жэл бүри манай отарада техник-үрэжүүлэгшэдэй курса эмхидхэгдэдэг юм. Энэ курсые би хүтэлбэрилдэгби. Аймагай колхозуудһаа, совхозой отаранууднаа хонишод ерэжэ һурадаг. Мүнөө курсантнууд үзэхэ юумээ дүүргэжэ байна.

Парти, правительствын Бэшэгтэ харюу болгон манай хонишод дээшэлүүлэгдэһэн уялга абанхай. Һубайрһан, хурьга хаяһан эхэ хонидоо ойрын үдэрнүүдтэ ороондо оруулжа, жэлэй эсэс хүрэтэр 100 эхэ хонидһоо 115 хурьга абаха зорилготойбди. Мүн эртын хурьгад хайшалагдажа захалаа. Тэдэнһээ дунда зэргээр толгой бүриһөөнь 500 грамм нооһон абтаба. Тиигэжэ бүхы фермымнай хонин бүриһөө 3,5 килограмм нооһон хайшалагдахань. Хонин бүридэ 2—2,5 центнерһээ бага бэшэ силос дарагдаха.

А. Сахаров, Кяхтын аймагай хониной совхозой фермые даагша.

Хооһоор шаляад һуудаг зоотехнигүүд

(Сэлэнгын МТС-эй харьяата колхозууд июль һарада хонидоо ороондо оруулха түсэбөө таһалдуулна.)

Хонидой тоо толгойе олошоруулха, нооһо бүри ехээр хонидһоо абадаг болохо тухай КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Бэшэгые хэлсэхэ зууроо Сэлэнгын МТС-эй харьяата колхозуудай гэшүүд мүнөө жэл хонидой тоо толгойе олошоруулха, түсэбөө дүүргэхэ хэмжээнүүдые абахын тула июль һарада эхэ хонидые ороондо оруулха гэһэн байгаа. Тиин, Сталинай нэрэмжэтэ колхоз июль һарада 3 мянган эхэ хонидые ороондо оруулха, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозойхид—1500 хонидые ороондо оруулха гэһэн түсэб хараалһан юм.

Мүнөө үедэ абтаһан уялгануудаа бэелүүлжэ, хонидой тоо толгойе олошоруулха түсэбые дүүргэхын түлөө Сэлэнгын МТС-эй харьяата колхозууд тон бага оролдолго гаргаа. Июлиин 10-най мэдээгээр эндэхи бүхы 5 колхозууд арайхан гэжэ 30 толгой эхэ хонидые ороондо оруулһан, харин Сталинай ба Тельманэй нэрэмжэтэ колхозойхид нэгэшье хони ороондо оруулаагүй байха юм.

МТС-эй директор нүхэр Кузьмин, главна зоотехник нүхэр Фомин гэгшэд энэ шухала хэрэгтэ сэдьхэл һанаагаа табингүй, хайша хэрэгээр хандажа, колхозуудта ёһотой эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулдаггүй байһаниинь элитэ. Жэшээнь, нүхэр Фомин иигэжэ хөөрэнэ:

— Манай МТС-эй харьяата колхозууд хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ ажалда булта һайнаар бэлэдхэнхэй. Искусственна аргаар үрэжүүлхэ пунктнууд бэлэдгэнхэй, хусанууд илгагданхай, пунктнуудта үрэ хүрэнгэ хэдышье бии юм, гансал муу таламнай юуб гэхэдэ, эхэ хониднай ороондо орохо дурагүйнүүд, тиимын тула абаһан уялгануудаа дүүргэхэмнай тон бэрхэшээлтэй байна.

Сэлэнгын МТС-эй харьяата колхозуудта хонидые июль һарада ороондо оруулха хэрэгтэ юун һаад хэнэб гэхэдэ, эндэхи эхэ хонид ороондо бэлэдхэгдээгүй, һайнаар эдеэлүүлэгдээгүй, гансал бэлшээридэ ябаад гарадаг, эдээндэ ямаршье нэмэлтэ тэжээл үгтэдэггүй байха юм.

Хонидой бэлшээри муугаар эмхидхэгдэһэн тула тэдэнэр һайтар таргалаагүй, тамир муутайнууд байна. Эхэ хонидой отарынхидай олонхинь хонидоо орой бэлшээридэ гаргадаг, эртэ тэндэһээ оруулдаг. Жэшээлхэдэ, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой Цоктоев Ешиин ажалладаг отарынхид хонидоо үглөөнэй 8—9 сагта арайхан гэжэ бэлшээридэ гаргана.

Колхозой зоотехнигүүд нүхэд Мункуев, Воробьев хонидые ороондо оруулха хэрэг муугаар эмхидхэһэн, ямаршье шалгалта хэдэггүй, отарануудта үсөөн ябадаг. Эдэнэр хонидые бэлшээридэ хэдыдэ гарганаб гэжэ шалгадаггүй. Жэшээнь, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой зоотехник нүхэр Мункуев үглөө эртын, һүниин бэлшээри эмхидхэхэ хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандана. Тиин, хонидой бэлшээри хэр зэргэ эмхидхэгдэнэб гэһэн шалгалта нүхэр Мункуев нэгэшье отарада ошожо хээгүй, «манай колхозой отарынхид хонидоо аяар эртэ, 5 сагта, нара гарахаһаа һураггүй урда бэлшээридэ гаргадаг юм» гэжэ шал худалаар табижа һуудаг. Теэд наран үглөөнэй 5 сагһаа түрүүн гарадагынь мэдээжэ.

Зоотехнигүүд болон бэшэшье мэргэжэлтэд эхэ хонидой ороондо орохо сагай ерэһэн-үгыень өөһэдөө шалгадаггүй, харин энэ шухала хэрэгые хонишодто сүм найдаад һуудагынь гайхалтай.

Хонидые искусственна аргаар ороондо оруулха пунктнуудые бэлдэхэ, хусануудай үрэнүүдые бии болгохо, бүхы энэ ажал эмхидхэлсэхэ ёһотой байһан Сэлэнгын госплемрассадник, тэрэнэй директор нүхэр Виноградов мүн лэ һанаа амархан һуудаг. Эдэнэр: «манай хэрэг — хусануудай үрэ бии болгохо, бэшэнь бидэндэ хамаагүй» гээд лэ һанаһан шэнги хажуу талада байдаг.

Декабриин хурьгануудые абажа, хонидойнгоо тоо толгойе бүри мүнөө жэл һураггүй олон болгохо түсэбөө дүүргэхын тула июль һарада эхэ хонидые ороондо оруулха болзорой дүүрэтэр оройдоо 10-аад хоног үлээд байна. Тиимын тула Сэлэнгын МТС-эйхид, тэрэнэй харьяата колхозойхид энэ шухала хэрэгтэ бүхы һанаагаа табижа, оролдолго гаргаха ёһотой.

Б. Думов.

Худөөгэй аршаанууд тухай

Колхозуудай ажабайдалай улам һайжарха тума колхознигуудай материальна ба культурна эрилтэнь улам ехэ болоно. Тэрэниие Зэдын аймагай колхозуудай жэшээ дээрэ харуулхада болоно.

1956 ондо аймаг хамта дээрээ 1 миллион 360 мянган пүүд орооһо таряа абаа. Энэ хадаа шэнэ газар элдүүрилэн, тарилгын талмайе үргэдхэһэнэй ашаар туйлагдаа. 1953—1956 онуудта һү һаалга аймагай колхозуудта 3 дахин шахуу ехэ болгогдоһон, хонидой тоо олон мянган толгойгоор олошоруулагдажа, тэдэнһээ нооһо хайшалан абалгань хоёр дахинһаа үлүүсэ нэмээгдэһэн байха юм. Эдэ бүгэдын ашаар аймагай колхозуудай бүхы мүнгэн олзо доход 1953 ондо 6 миллион хахад шахуу түхэриг байһанаа, үнгэрэгшэ жэлдэ 17 миллионһоо үлүүтэй түхэригтэ хүрэһэн байна.

Энэ жэлдэ тарианай бүри һайн ургаса абтахаар хүлеэгдэнэ. Һү, мяха, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые хүсэхын түлөө эндэхи хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд эрид шангаар тэмсэнэ.

Энэ ехэ ургалта хүгжэлтын ашаар аймагай колхознигууд баян, шанга шадалтай, культурнаар ажаһуудаг болонхой. Тэдэнэр уужам, һаруул, томо шэнэ гэрнүүдые олоор барина. Колхознигуудай гэр байрануудта гоё гоё мебель, орон шэрээ, оёдолой болон һүнэй машина, патефон болон радиоприёмник, самовар болон бусадые харахат. Колхозно тосхонуудай гудамжануудаар велосипедһээ эхилээд, мотоцикл, автомашинанууд хүрэтэрөө таһалгарягүй гүйлдэнэ.

Колхознигууд артелиингээ үйлэдбэри дээрэ шэн зорилготойгоор ажаллажа, эдэ бүхы амжалтануудые туйлаа, баянаар, культурнаар ажаһууха ажана тэнюун байдал зохёогоо. Мүн курортнуудта, аршаануудта, амаралтын гэрнүүдтэ амаралга колхознигуудай зайлашагүй хэрэглэмжэнь болонхой.

Энэ жэлдэ Зэдын аймагай колхозууд олохон колхознигуудаа союзна болон нютагай курортнуудта, амаралтын гэрнүүдтэ эльгээгээ. Жэшээнь, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз энэ жэлдэ 20 колхознигуудые «Аршан» болон «Дарасун» курортнуудта эльгээхэнь. Мүнөө тэдэнэрэйнь зариманиинь амаралтаяа үргэлжэлүүлжэ байха юм. Тиихэдэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 26 путёвко абажа, ажал хүдэлмэридэ аргагүй һайн ябадаг хүнүүдээ курортнуудта эльгээжэ захалаа. Тэрээнһээ гадна 10 хүниие амаралтын гэртэ эльгээхэнь. Бусадшье колхозууд гэшүүдээ курортнуудта эльгээхэ хэлсээ курортын конторотой баталанхай.

Гэхэтэй хамта, гансашье Зэдын аймагта бэшэ, республикын бусад аймагуудта нютагай аршаануудай бии байдагынь элитэ. Тэдэ аршаануудые хэншье шэнжэлээгүй юм, ямар үбшэндэ туһатай байһаниинь тодороогүй юм. Тиимэ аршаан булагууд Зэдын аймагта олон гээшэ. Жэшээлхэдэ, Гэгээтэйн голдо — Гэгээтын, Тамаагай; Цагаатайн голдо—Бүгтын; Үшөөтэйн голдо — Улаан-Хадын аршаан, тэрэшэлэн Худагада, Борьёодо тиимэ булагууд болон хүнүүдэй хүл гараа шабадаг шабар бии. Эдэ «аршаан—булагуудай» аша туһа тухайнь тэдэниие хайшан гэжэ ашаглаха тухайнь мэдэгдэхэ юумэн үгы. Тиимэһээнь «аршаанда» һуугшад тэдэ булагуудай уһые дуран соогоол уудаг.

Илангаяа зунай сагта эндэхи зон, үбгэн залуугүй, олоороо ошожо тэдэ «аршаануудта» һуудаг байна. Теэд зоной амардаг тэдэ газарнуудта ямаршье байра барилганууд гэжэ байхагүй, майханууд соо байдаг. Тэдэнь халуун дулаан, бороо хуратай үдэрнүүдтэ байшагүй болодогынь мэдээжэ.

Жэшээнь, Гэгээтын «аршаание» абажа үзэе. Тус «аршаан» голой эхиндэ, ойтой модотой, тунгалаг уһатай, зүлгэ ногоотой сэсэрлиг һайхан газарта оршоно. Мүнөө тэндэ Ториин аймагай Бургалтай нютагһаа, Зэдын аймагай Сталинай, Ленинэй, Кировэй нэрэмжэтэ колхозуудһаа хүнүүд олоороо сугларанхай. Аршаанда байгшад булагай уһые «ехэ шэнгэсэтэй, хотодо һайн» гээд лэ ехэ ехээр уудаг байна. Мүн тэндэ байгшад торходо ороно. Теэд, эндэ ариг сэбэрые сахиха талаар юуншье хэгдэнэгүй.

Тэндэ ганса торхо табяатай. Тэрэ торходо «хэн дуратай хүн уһа халаагаад лэ ородог» гэжэ «аршааншад» хэлсэнэ. Иимэ эхи захагүй, эмхи гуримгүй ябадалые тэсэжэ болохо гээшэ аал? Гадна, «аршаание» мүргэл барисатайгаар уудагынь тэрэ булагай эхиндэ байһан үлэ бариса, тахил үргэсэ дээрэһээ тодорно. Булагай эхиндэ шулуун дээрэ һиилэһэн хоёр бурхад һууна. Тэрэнэй урда 1—3 түхэригһөө эхилээд, хашарһад, сүгсэ бообо, үрмэ гэхэ мэтэ табяатай. Мүн модон бүхэндэ һэтэр үлгөөтэй. Булагһаа ехэ холо бэшэ—улдуудай байдаг газарта—шодон субарга баряатай. Тэндэнь тахил эдеэ табяатай. Энэ хадаа эртэ урда сагай балар байдалай үлэгдэл харуулхаһаа бэшэ ондоо юун байха юм.

Энэ булагай уһан аргалалгынгаа шэнжэ шанараар хүнэй бэедэ туһатайшье байжа болоо ёһотой. Теэд, хүдөө нютагуудта байһан «аршаан» гэжэ нэрлэгдэдэг уһа булагуудые научна шэнжэлэлгэ хэжэ, тэрэнэй туһатай туһагүйе тодорхойлоо һаа болохо байгаа. Гэхэтэй хамта, аймагай элүүрые сахиха газарнууд тэдэниие өөһэдынгөө хиналта доро абажа, хүнүүдэй амарха үедэ «аршаан» дээрэ ариг сэбэрые сахиха талаар зохихо хэмжээ бэелүүлээ һаань болохо һэн гэжэ һанагдана. Мүн колхознигуудай амаралтые культурнаар эмхидхэхэ тухай анхарал колхозуудай правлени нүүдэй зүгһөө хандуулагдаха ёрэгтэй. Юуб гэхэдэ, аршаанда һуугшадай зариманиинь саг үргэлжэ архи, тамхи хэжэ, элдэб эсын ааша гаргажа, хүн зониие һүйдхүүлдэг байна.

Тиимэһээ аймагай колхозуудта гү, али колхозууд хоорондын амаралтын гэрнүүдые үзэсхэлэн һайхан газарнуудта бии болгоо һаа, колхознигууд нютаг дээрээ һайнаар, культурнаар амарха аргатай болохо байна. Энээн тухай асуудал Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой зүгһөө табигдаһан юм гэжэ хэлсэхэ. Энэ тон һайшаалтай үүсхэл. Гансал хэлсэһэнээ хүсэндэнь хүргэхэ хэрэгтэй.

Аймагуудай хүтэлбэрилхы эмхи зургаануудай, илангаяа аймгүйсэдкомой зүгһөө колхознигуудай амаралта тухай анхарал табилсажа, колхозуудта амаралтын гэр бии болгохо ябадалдань тэдээндэ туһалха ёһотой.

Н. Цыбенов.
Б. Чагдуров.

РЕДАКЦИҺАА. Нютагай аршаануудые шэнжэлжэ, хүнэй бэедэ ямар аша туһатайень элирүүлээд, тэндэ улад зоной олоороо амарха ба бэеэ аргалуулха байра байдал түхеэрхэ тушаа, колхозуудай амаралтын байшангуудые бариха тушаа нүхэд Н. Цыбенов, Б. Чагдуров шухала асуудал зүбөөр табина гэжэ тоолонобди. Юуб гэхэдэ, аймаг бүхэндэ шахуу минеральна уһатай элдэб аршаан бии гээшэ. Теэд аршаанай уһан ёһотой һайнаар шэнжэлэгдээгүй байдаг. Хүнүүд тэндэ хайшан гэжэ аргалуулхаб гэһэн ямаршье заабари эмнэлгын газарнуудай зүгһөө үгтэдэггүй дээрэһээ улад зон элдэб боро аргаар бэеэ аргалдаг байна. Гадна, хүн зоной сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ ямаршье түхеэрэлгэ байхагүй, ариг сэбэр, ниитын журам зарим ушарта муугаар сахигдадаг юм. Нютагай аршаануудые шэнжэлжэ, тэндэ амаралтын-аргаламжын газарнуудые эмхидхэхэ талаар республикын Элүүрые сахиха министерство бодото хэмжээ абаха бээз гэжэ һанагдана.

Колхознигуудай һайндэр болобо

Үлэгшэн нютагай үбгэд хүгшэд, хүбүүд басагад машинааршье, тэргээршье, мотоциклээршье, велосипедээршье согтой хүхюун шарайтайнууд, һайндэрэйхеэр хубсаланхай сэсэрлиг ногоон хуһалуурай талмай тээшэ «бороон орожо хамаг найрымнай һаатуулхань гээшэ гү даа?» гэлдэһээр дуу дорьбоо табилдаһаар ошонод.

Уданшьегүй бүтүү хара үүлэнүүд һалхинда намнагдан, зүүн урагшаа шэлгэнэ. Тииһээр байтар зунай шаргал наран энеэбхилһээр үүлэнэй саанаһаа бултайжа, олоороо дүхэриглэн митингдэ хабаадалсажа байһан хүнүүдэй хүхюун сэнгэлиг нюур дээгүүр туяагаа сасан «хүхигты, сэнгэгты, совет гүрэнэй эрхэтэн» гэһэндэл тала дайдаар өөрынгөө халуун элшые тараана. Энэ үедэ дүхэригэй тэг дунда Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Гомбо-Цырен Дашиев орожо, ойрын жэлнүүдтэ Америкын Холбоото Штадуудые мяха, һү, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар хүсэхын ба урдань орохын тула манай Партиин ударидалгаар колхозууд болон совхозуудай, предприятинуудай юу хэжэ байһан тухайнь тобшохоноор хөөрэжэ үгөөд, колхозойгоо амжалта тухай, мүн ашаглагдаагүй арга боломжонууд тухай хэлэбэ.

Һүүлээрнь түрүү колхознигуудта үнэтэ шангууд барюулагдажа эхилбэ. Артелиин түрүү хонишод Ринчин Цыденов, Петр Намсараев, һаалишан Сэсэг Цыбенова, 1-дэхи комплексно бригадын гэшүүн Ринчин Буянтуев, гахайшан Дари Ванжилова, модо хюрөөдэгшэ (1-дэхи комплексно бригадын пилорамщик) Бальжин Гармаев, тракторист Цыдымпил Цыденов, шофер Петр Зайцев болон бусад хамта хори гаран колхознигууд үнэтэ шангуудта хүртэжэ, һү, мяха, тоһо абалгаар ойрын жэлнүүдтэ Америкын Холбоото Штадуудые хүсэжэ, урдань орохын тула түрэл Партиингаа уряада харюусан, артелиингээ ажалда хамаг хүсэеэ элсүүлхэбди гэжэ нэгэ һаналтайгаар хэлэбэд.

Митингын һүүлээр залуу шираг хүбүүд, басагад шүрбэһэнэйнгөө шангые, хүнгэн солбоноо үзэхын тула, эндэ тэндэ сугларан бэеэ зэһэжэ, эхилнэд. Урилдаха морид уяатай, иишэ тиишээ хараашална. Тээ саанахана үбгэдшье миин байхагүй, номонуудаа хүбшэлэн, шанга шангаар дуугаралсан, хүхин зугаална.

Хүбүүд, басагадай 100 ба 400 метрын зайда урилдаагаар зунай заншалта һайндэрэй мүрысөөн Үлэгшэн нютагта эхилбэ. Эндэ хүбүүдэй дундаһаа 100 метрын урилдаанда Гончиков, 400 метртэ С. Буянов гэгшэд хамагые ахин гарабад. Басагадай дундаһаа Гомбоева Сэрүүнэй шалгаран гараа.

Велосипедээр хүбүүд 5 километртэ урилдахадаа В. Цыденов, басагадай дундаһаа 3 километрын зайда Жигмит Шойжитова гэгшэд онсо шалгараа.

Олон морид урилдаанда табигдажа, ехэ һонирхолтой байгаа. Эндэ 1-дэхи комплексно бригадын морин гаража, нэгэдэхи шан абаба. Залуу хүбүүн Василий Дамдинов мориндо бэрхэ байһанаа харуулжа, улад зониие баясуулба.

Гадна, ута үндэрые харайлга, канат таталга гэхэ мэтэ спортын нааданда олон хүн хабаадалсажа, ехэ һонирхолтой байгаа.

Эдэ бүхы хүнгэн атлетикээр мүрысэһэнэй һүүлээр бурят арадай эгээл һонирхолтой эртэ урдын спортнууд—бүхэ барилдаан ба һур харбаан эхилбэ. Бүхэ барилдаанда Будажап Гуржапов (колхозой шофер), һур харбалгаар Цырен-Бала Цыбенов (һаалиин гүүртэ даагша) гэгшэд шалгаран гараа. Мүрысөөндэ илагшадта үнэтэ шангууд барюулагдаа.

М. Гончиков.

Научна экспедицинүүд аймагуудта гараба

Бурят-Монголой культурын научно-шэнжэлэлгын институт жэл бүри зунай сагта научна экспедици эмхидхэдэг юм. Мүнөө жэл манай республикын аймагуудта, Усть-Ордын округто антропологическа, диалектологическа ба фольклорно экспедицинүүд ажаллажа байна.

СССР-эй Наукануудай Академиин научна хүдэлмэрилэгшэ И. М. Золотарёвагай хүтэлбэрилдэг антропологическа экспедици Усть-Ордын округто ажаллана.

Нютагуудай хэлэ шэнжэлхэ зорилгоор диалектологическа хоёр экспедици эмхидхэгдэнхэй. Нэгэдэхи экспедициень институтай хэлэнэй таһагай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ Э. Р. Раднаев хүтэлбэрилнэ. Тус экспедици Кяхтын, Сэлэнгын аймагуудаар ябажа, цонгоол хэлэнэй онсо илгаае шэнжэлхэ уялгатай. Хоёрдохи экспедици (хүтэлбэрилэгшэнь институтай хэлэнэй таһагай хүдэлмэрилэгшэ, филологическа наукануудай кандидат И. Д. Бураев) Зэдэ ба Ториин аймагуудта ажаллажа, сартуул хэлэ шэнжэлжэ байна.

Филологическа наукануудай кандидат М. П. Хомонов А. А. Ждановай нэрэмжэтэ Эрхүүгэй гүрэнэй университедэй эмхидхэһэн диалектологическа экспедици хүтэлбэрилнэ. Энэ экспедици Алайрай аймагта ажаллажа, тэндэхи хэлэнтэй танилсана.

Мухаршэбэрэй аймагта филологическа наукануудай кандидат нүхэр Дондуков хэлэ шэнжэлхэ хүдэлмэри хэнэ.

Диалектологическа экспедицинүүдэй зорилго юуб гэхэдэ, гол түлэб лексическэ элдэб зүйлнүүдые суглуулжа, нютагай хэлэнүүдые шэнжэлэлгэ болоно. Хожомынь, нютаг нютагай хэлэнүүдые харуулһан бурят-монгол хэлэнэй словарь зохёоходо тус экспедицинүүдэй хүдэлмэри хэрэглэгдэхэ байна.

Нютагай хэлэ шэнжэлхэ хэрэгтэ Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай багшанар ба студентнэр хабаадалсана. Тэдэнэр филологическа наукануудай кандидат Ц. Б. Цыдендамбаевай бэшэһэн «Бурят-монгол хэлэнэй үгэнүүдые суглуулха заабариин» ёһоор хүдэлмэри хэнэ.

Нүхэр Болдоновагай хүтэлбэри доро арадай аман зохёол шэнжэлхэ (фольклорно) экспедици Хориин аймагта хүдэлнэ. Филологическа наукануудай кандидат Г. Э. Туденовэй хүтэлбэри доро, мүн тиимэ экспедици Ярууна гаранхай. Эдэ экспедицинүүд урданай, мүнөөнэй үльгэр, онтохон, дуу, хошоо хурса үгэнүүдые бэшэжэ абаха юм.

Ц.-Н. Самбуев.

Манай республикын һонин

★ ★

40 жэл соо багшална

Ирина Иннокентьевна Загрядская олондо хүндэтэй багша юм. Тэрэниие Баргажанай аймагта танихагүй хүн байхагүй. Энэ багша үни удаан саг соо оролдосотой һайнаар ажаллажа, ургажа ябаһан залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабаряа үгэнэ.

16 наһатай байхадаа дээдэ шатын эхин һургуули амжалтатайгаар дүүргэжэ, Читын гимназиин дэргэдэ тусхай шалгалта һайнаар үгөөд, эхин һургуулиин багша гэһэн нэрэзэргэ олоһон байгаа. Тэрэ сагһаа хойшо мүнөө болотор Баргажан нютагта таһалгаряагүйгөөр ажаллана. 12 жэлэй туршада Читканай эхин һургуулида багшаар, һүүлээрнь Баргажанай эхин һургуулиие даагшаар, энэ һургуулиин тэндэхи дунда һургуулитай ниилэтэрнь, хүдэлһэн байна.

Ирина Иннокентьевна һурагшадта 1-дэхи класcһаа эхилээд, 4-дэхи класс дүүргэтэрынь заадаг юм. Багшалха гээшэ орёо хүндэ ажал мүн. Һайнаар хүдэлхын тулада ходо-доо мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ, багшалха талаар шэнэ шэнэ дүршэлтэй танилсаха, эрхим багшанарай дүй дүршэл хэрэглэхэ, һурагша бүхэнэйнгөө онсо илгаае һайса мэдэхэ хэрэгтэй. Тиигээд лэ байхада класс соо муу һурадаг һурагшад байхагүй. Энээниие багша И. И. Загрядская һайнаар ойлгодог. Жэшээнь, 1953 ондо 1-дэхи класста ороһон үхибүүд мүнөө жэлдэ 4-дэхиие булта дүүргэжэ гараба.

Аяар 40 жэл соо багшалхадаа Ирина Иннокентьевна олон зониие хүмүүжүүлжэ, ажабайдалай замда гаргаа. Тэрээндэ заалгаһан хүнүүд мүнөө колхоз, МТС, промышленна предприятинуудта болон соёл гэгээрэл ба культурын эмхи зургаануудаар ажаллана. Тэдэнэй тоодо аймагай дунда һургуулинуудай директорнүүд И. М. Васильев, К. М. Шелковников, багша И. А. Соколкина, врачууд эгэшэ дүүнэр Эсфирь ба Злата Гуревичтан, Клавдия Зверькова, агроном Михаил Воронин, Бурят-Монголой багшанарай институдай һургагша философиин наукануудай кандидат В. И. Затеев ба бусад оролсоно. Тэдэнэр булта дааа багша Ирина Иннокентьевнагаа мартангүй, һайнаар һанажа ябадаг.

Ирина Иннокентьевна Загрядскаягай хүндэтэ ажалыень Эхэ оромнай хэды дахин тэмдэглэһэн юм. Ленинэй орден, «1941—45 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ шэн габьяатайгаар ажаллаһанай түлөө» медаль «Арадай гэгээрэлэй эрхим хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн тэмдэг энэ багшын үбсүүн дээрэ яларна. Мүн БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар хэды дахин шагнуулһан байна.

Д. Гыргенов.

★

Прибайкальска аймагта

СЕМИНАР БОЛОБО.

КПСС-эй айком һаяхан колхозой түрүүлэгшэнэрэй ба хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй семинар үнгэргэбэ.

Тус семинарта 30 гаран хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсажа, хэдэн шухала асуудалаар элидхэлнүүдые шагнаа.

Итанцын МТС-эй главна зоотехник Ф. Т. Зубенко «Гахай олоор шахажа гүрэндэ тушааха арга боломжонууд» гэһэн темээр элидхэл хэбэ.

Аймгүйсэдкомой түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ «Хүдөө ажахыда ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ хэрэг — колхоз бүхэнэй гол зорилго мүн» гэһэн асуудалаар КПСС-эй айкомой секретарь нүхэр Г. П. Перевалов хүдөө ажахын жэлэй түрүүшын хахадай дүнгүүд тухай дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР БАРИЛГЫН МАТЕРИАЛ

Барилгын материал бэлдэдэг Еловско комбинат июлиин нэгэнэй мэдээгээр, хахад жэлэй түсэбһөө гадуур 368 мянган түхэригэй барилгын материал үйлэдбэрилбэ.

ТҮРҮҮ КОЛЛЕКТИВ

Нютагай промышленностиин комбинадай коллектив Октябриин 40 жэлэй хүндэлэлдэ бэлэг болгон, 1957 оной түсэб болзорһоонь урид, ноябрь гаратар гүйсэд дүүргэхэбди гэһэн уялга абаһан юм.

Абаһан уялгаяа тэдэнэр һайнаар бэелүүлжэ, хахад жэлэйнгээ түсэбһөө гадуур 11 мянган кубометр барилгын шулуу арадай ажахыда үгэбэ.

ЖЭЛЭЙНГЭЭ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭБЭ

Аймагай суута тахяашан, сомоной Соведэй депутат Ирина Яковлевна Кочетова оролдосотой ажалаараа Чкаловай нэрэмжэтэ колхоздо суурхана.

Июлиин 10-най мэдээгээр, нүхэр Кочетовагай хүтэлбэрилдэг тахяагай фермэ үндэгэ суглуулха жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэбэ. Хэрбээ мүнөө жэлдэ 40 мянган үндэгэ абаха түсэбтэй байгаа һаа, июлиин 10-да 45 мянган үндэгэ абаад байна. Тингэжэ эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 14693 үндэгэн абтаба. Жэлэй дүүрэтэр эндэхи шубуушад түсэбһөө гадуур 15 мянган үндэгэ абаха уялга абаад, эмхитэйгээр ажаллажа байна.

Ажалшадые һайнаар хангана

Улан-Удэ городой Трактовой үйлсын № 72-дохи магазин эдеэ хоол худалдадаг юм. Вера Моисеевна Федюкина арбан жэлдэ таһалгаряагүйгөөр энэ магазиниие даагшаар хүдэлмэрилжэ байна. Ажал хэрэгтээ үнэн сэхээр хандадаг энэ нүхэр городой ажалшадые һайнаар хангахын тулада ехээр оролдодог байна. Магазиндань ажал хэрэгээ һайнаар мэдэхэ хүдэлмэришэдэй хэды биишье һаань, Вера Моисеевна үдэр бүхэндэ наймаалагша бүхэнэй хүдэлмэриень шалгаагүй, хойто үдэрынь ямар зүйлэй продуктнуудые худалдаха байһанаа мэдээгүйдөө ажалаа дүүрээ гэжэ тоолодоггүй зантай.

Урид хараалагдаһан түсэбэй ёһоор нүхэр Федюкина үглөө бүхэндэ хүдэлмэреэ эхилдэг байна. Наймаанда гаргагдаха ёһотой эдеэ хоолой али нэгэн зүйлэй складһаа асаргадаагүй байгаа һаань, дары хэмжээ абажа, тэрэниие хүсэлдүүлдэг байха юм. Үдэр бүхэндэ магазинайнгаа дурадхал болон гомдолой дэбтэрые шалгажа, худалдан абагшадай бэшэһэн юумые шалган үзэдэг. Хэрбээ гомдолой бэшэгдээд байгаа һаа, тэрэ доронь шалгалта хэжэ, магазинайнгаа хүдэлмэриин дутагдалые усадхадаг заншалтай.

Магазинуудта ариг сэбэрые сахиха гээшэ советскэ худалдаа наймаанай гол эрилтэнүүдэй нэгэн болоно. Тиимэһээ тус магазинай хүдэлмэрилэгшэд энэ талаар һайн жэшээ харуулжа байдаг. Байгша оной түрүүшын кварталда наймаа хэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэнэйнгээ түлөө Горпищеторгын дамжуулгын Улаан тугые абаад, тэрэнээ мүнөө болотор барижа байна. Магазинайнь наймаалагшад Любовь Благазинина, Евдокия Абраменкова, Клавдия Березкина болон бусад худалдан абагшадта культурнаар хандадаг. Һара бүриингөө даалгабариие үлүүлэн дүүргэдэг байна.

Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ хабаадалсаад тус магазинай коллектив абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Н. Хазагаев.

ХҮДӨӨДЭ СОЁЛ КУЛЬТУРЫН ХҮДЭЛМЭРИИЕ ҺАЙНААР ЯБУУЛХА

Тосхон айлнуудаа болбосон түхэлтэй болгохо, мүн тэндэ культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие һайнаар ябуулха гэһэн эрмэлзэлгэтэйгээр Яруунын аймагай колхознигууд, механизаторнууд болон бүхы ажалшад түнхэнэйхидэй үүсхэлые дэмжэжэ, Октябриин революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоо.

Яруунын аймагай колхозуудайнь ажахы жэлһээ жэлдэ улам һалбаржа, колхознигуудынь улам һайн ажана байдалтай боложо байнхай. Тэндэхи хүнүүдэй культурна байдалай талаар эрилтэ табихань гайхалтай бэшэ.

«Ноябриин 1 болотор бидэнэр 2 шэнэ клуб, 1 больница, 10 бани барихабди. 8 улаан булан, 5 культбаза, 3 библиотекэ, 2 стадион, 13 спортивна талмай түхеэрхэбди. Июль соо 12 клуб, Культурын 2 байшан заһабарилхабди, түлеэгээ үбэлдөө хүрэхөөр бэлдэхэбди» гэжэ яруунынхид уялга абаһан байха юм.

Агуухэ Октябриин алдарта дүшэн жэлэй ойе түгэс һайнаар угтаха зорилго табяад байхадаа, аймаг соогоо культурна ажаһуудалай, болбосоронги байдалай талаар горьтойхон юумэ хэхэ гэжэ шиидэһэниинь тон һайшаалтай. Яруунын аймагай колхозууд иимэ юумэ хэхэ бүхы арга боломжотой.

Исингын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри муу бэшээр ябуулагдажа байна. Эндэ электрын гэрэл бии, радиоузел хүдэлмэрилнэ. Клуб баригдажа дүүрэхэ болоо. Элдэб культурна хэрэгсэлэй зүйлнүүд яһала бии. Мүн хүдөөгэй ажалшадта шэнэ кино харуулагдана. Ниитын ажал хэрэгтэ тэндэхи залуушуул ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Комсорг Владимир Самбуев залуушуулай эрмэлзэл хүсэлые дамараар эмхидхэнэ. Тиихэдэ партийна организаци болон колхозой правлени (түрүүлэгшэнь гушамянгатан С. М. Дугаров) культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие мүнөөнэй эрилтын ёһоор, һайнаар ябуулхын тулада ехэ анхаралаа хандуулна. Мүн тус аймагай Үльдэргын сомоной колхозуудта, Нарһатын колхоздо хүдөөгэй арад зоной дунда культурна хүдэлмэри яһала һайнаар ябуулагдана.

Тиихэдэ зарим колхозой хүтэлбэрилэгшэд клубай хүдэлмэри колхоздо гарза ушаруулна, элдэб хэрэгсэлтэ зүйлнүүдые худалдажа абахада ехэ мүнгэн гарана гэжэ шалтаад, энэ шухала хүдэлмэридэ хойрог бүдүүлигээр хандана. Энэ илангаяа Комсомольско сельсоведэй Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ В. П. Фоминда хабаатай байна. Заһагдахаар болоһон үни заяанайнь клуб мүнөө болотор гар хүртэнэгүй. Пеэшэниинь муу һэн туладаа, үбэлдөө түлигдэдэггүй, түлихэ түлеэншье бэлдэгдэдэггүй, шонын зууража үхэхөөр хүйтэн байдаг. Хүрлигтэ, Бугата, Орбоохонто гэдэг газарнуудта гүүртэ, отарануудынь байдаг. Теэд тэндэ культбазашье, улаан буланшье түхеэрэгдээгүй, нүүдэл наймаашье малшадта абаашагдадаггүй байха юм. Ядахын сагта газетэ, журналнууд саг соогоо хүргэгдэдэггүй байна.

Иимэрхүү байдал мүн бусадшье олон колхозуудта дайралдана. «Улаан туяа» колхоздо клубай барилга унжагайрһаар. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз клубаа үни заһабарилжа дүүргэхэ ёһотой аад мүнөө болотор тэрэнь задагай зайдан байһаар. Тиихэдэ Эгэтын МТС клубайнгаа заһабари эхилээшьегүй. Сэхынь хэлэхэдэ, тус МТС шэнэ клуб бариха ёһотой болоһоор үниинэй юм.

Хүдөө нютагта культурна хүдэлмэри һайжаруулхын тулада Культурын министерствын үмэнэһөө тусхай һургуулитай хүнүүдые: артистнууд, дуушадые, культурын хүдэлмэрилэгшэдые, колхоз, совхозуудта эльгээхэ ёһотой байна. Городто хүдэлмэрилжэ байһан мэргэжэлтэй гушамянгатан колхозой түрүүлэгшээр ошоод, ямаршьегүй һайнаар ажахые хүтэлбэрилжэ байна ха юм. Тэдэ гушамянгатанда культурын талаар туһалха зорилготойгсор соёл культурын хүдэлмэрилэгшэд олоороо һайндураараа ошохо ёһотой.

Тэрээнһээ гадна, колхоз, нютаг бүхэнэй комсомол залуушуулай эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлхэ байна. Эндэ хүдөөгэй залуушуулай организациин хүтэлбэрилэгшын эмхидхэхы үүргэ хэрэгтэй. Теэд аймаг дотор зарим колхозуудай комсомольско организаци арад зоной дунда культурна хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандана, клубай хүдэлмэришэдтэ туһа үзүүлнэгүй. «Путь социализма» колхоздо комсомолшууд олон юм. Секретаряар Жалсанов Содном хүдэлмэрилнэ. Теэд иимэ ехэ хүсэн байгаад, клубые даагша нүхэр Ширабондо ёһотой туһаламжа үзүүлдэг һаань, малшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри һайнаар ябуулагдаха, концерт харуулагдаха, библиотекэ эмхидхэгдэхэ байгаал.

Тиимэ болохолоороо, хүдөө нютагуудаар комсомол залуушуул эдэбхи үүсхэл гаргаа һаань, хэрэг мэдэхэ тусхай мэргэжэлтэй, онобшотой хүнүүдэй культурна хүдэлмэриие эмхидхээ һаань, хэрбээ эдэнэй оролдолго эрмэлзэлые колхозой правлениин зүгһөө анхаралаа табижа дэмжээ һаань, улад зоной дунда соёл культурын хүдэлмэри һайнаар ябуулагдаха байна. Тобшолон хэлэхэдэ, яруунынхид энэ талаар ураг-шатай һайн юумэ хэжэ, хэлэһэндээ хүрэхэнь дамжаггүй.

Г. Чимитов.

ХИЛЫН СААНАҺАА ЕРЭҺЭН ТЕЛЕГРАММАНУУД

Советскэ Партийно-правительственна делегациин Чехословакида ошожо ерэһэн тухайнь Хитадай хэблэл иигэжэ бэшэнэ

ПЕКИН, июлиин 18. (ТАСС). «Дагунбао» газетэ июлиин 18-най үдэр «Советско-Чехословацка ахадүүгэй хани барисаан» гэһэн статья толилоо. Советскэ Союзай Партийно-правительственна делегациин Чехословакида ошожо ерэһэн ушар социалистическэ лагериин оронуунуудай бата нэгэдэлые улам бэхижүүлжэ, мүн бүхы дэлхэй дээрэ амгалан байдал тогтоохо хэрэгтэ ехэ туһа нэмэри боложо, Советскэ Союз Чехословаки хоёрой таһаршагүй хани барисаатай байһыень гэршэлэн харуулаа гэжэ статья соо хэлэгдэнэ.

КПСС-эй болон Советскэ Союзай правительствын хүтэлбэрилэгшэд ямар нэгэн арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхэеэ Чехословаки ошоо бэшэ юм. Ушарынь тиимэ арсалдаата асуудалнууд үгы. Советскэ Союз Чехословаки хоёр хани барисаатай, бата нэгэдэнхэй байна. Энэ хани барисааниинь социалистическэ оронуудай хоорондо шэнэ ёһоной харилсаанай тогтоһон тухай эли тодоор гэршэлнэ.

Политическэ, экономическа болон культурна талаар эдэ хоёр ороной хоорондо саашадаа улам нягта холбоо харилсаанай хүгжэхэ байһан тухайнь хамтын коммюнике гэршэлэн харуулна гэжэ статья соонь хэлэгдэнэ. Чехословаки хадаа абтадаг зарим продукциингаа хүн бүхэндэ хүртэсын талаар капиталистическэ оронуудые хүсэжэ ур[...] дань гараа юм. Чехословакиин пр[...]мышленностиин, хүдөө ажахын ам[...]жалтанууд социалистическэ систе[...]мын булюу һайн байһан тухайнь Советскэ Союз Чехословаки хоёро[й] холбоо харилсаанай айхабтар ех[э] туһатай байһан тухайнь гэршэлн[э].

Европын тэг дунда байдаг Чехо[...]словаки урдань хэдэн дахин гадаа[...]дын эзэмдэлгэдэ ороһон байгаа. Ха[...]рин мүнөө империалистнууд Чехо[...]словакида добтолхоёо зүрхэлхэгүй[...] юундэб гэхэдэ энэ гүрэн хүсэн т[ү]гэс Советскэ Союзтай хамта социа[...]листическэ лагерьта оролсоно бшуу[...] Энэ лагерьта байхадаал Чехослова[...]ки бэеэ даанхай байха гэжэ статья соо тэмдэглэгдэнэ.

Советско-Чехословацка коммюнике тухай Венгриин газетэ иигэжэ бэшэнэ

БУДАПЕШТ, июлиин 18. (ТАСС). Советскэ Партийно-правительственна делегациин Чехословакида ошожо ерэһэн, мүн Прагада Советско-Чехословацка коммюникедэ гар табиһан ушарта зорюулан, «Хэтэ мүнхэдөө сугтаа» гэһэн гаршагтай түрүү бэшэг «Непсабадшаг» газетэ толилбо.

Мүнөө үеын эгээл гол шухала зорилго хадаа уласхоорондын шахардуу шанга байдалые һуларуулха хэрэг болоно. Политическэ, мүн ниитын системын талаар ямаршье илгаатай байгаа һаа, бүхы гүрэнүүд эбтэй эетэйгээр, хани ёһоор зэргэ оршон байха ёһотой гэжэ хоёр талын түлөөлэгшэд эрид шууд тэмдэглээ. Гэбэшье, зарим империалистическэ гүрэнүүд эдэ гол ёһонуудые тоодоггүй байна гэжэ газетэ бэшэнэ. Мүнөө США-гэй, Англиин болон Франциин туһаламжаар Баруун Германи зэбсэглэгдэжэ байна. Амгалан тайбан байдалда энэ зэбсэглэлгын ямар ехэ аюултай байһан тухайнь коммюнике соо тэмдэглэгдээ. Тиимэһээнь Советскэ Союз болон Чехословаки Варшавска договорые үнэн сэхээр дүүргэхээр бэлэн байһан тухайгаа үшөө дахин онсолон тэмдэглэбэ.

Хоёр гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд[...] нэгэн адли һанамжа баримталда[...] үгэеэ хүсэд ойлголсодог байһа[н] ушар уласхоорондын байдалые һа[й]жаруулха хэрэгтэ ехэ туһатай ба[й]на гэжэ «Непсабадшаг» газет[э] статьягайнгаа түгэсхэлдэ бэшэнэ[э]. Тиимэһээ Прагада гар табигдаһа[н] документ уласхоорондын удхаша[н]нартай. Тиимэһээ хэлсээндэ хабаа[...]даһан хоёр талын түлөөлэгшэд[...] юрөөн хэлэһэн «Хэтэ мүнхэдөө су[г]таа!» гэһэн уряа лозунгые бидэнэр бүримүһэн дэмжэнэбди.

СССР-эй Партийно-правительственна делегациин Чехословаки ошожо ерэһэн тухай Болгариин газетэ бэшэнэ

СОФИ, июлиин 18. (ТАСС). Советскэ хүтэлбэрилэгшэдэй Чехословакида айлшалан ерэхэдэ, Чехословакиин арад зон тэдэниие тон ехээр хүндэлжэ, Советскэ Союзай арадтай үнэн зүрхэнһөө бүхэ хани барисаатай байһан тухайгаа гэршэлэн харуулаа гэжэ «Земеделско Знаме» газетэ бэшэнэ.

Советскэ Союзай Партийно-правительственна делегациин Чехословакида ошожо ерэһэн ушар социализмын болон эб найрамдалай 900 миллион хүнтэй лагериин улам нягтаран жагсаха хэрэгтэ сэгнэшэгүй ехэ туһа болохо байһаниинь дамжаггүй.

Советскэ Партийно-правительственна делегациин Чехословакида ошожо ерэһэн тухайнь Индиин газетэнүүд иигэжэ бэшэнэ

ДЕЛИ, июлиин 18. (ТАСС). Советскэ Партийно-правительственна делегациин Чехословакида ошожо ерэһэн тухай Индиин газетэнүүд дэлгэрэнгыгээр бэшэнэ. Н. С. Хрущев Н. А. Булганин хоёрой тэндэ хэлэһэн үгэнүүдые газетэнүүд толилно, мүн тэндэ гар табигдаһан коммюникейн удхыень тайлбарилна, делегациин Москвада бусажа ерэһэн ушарта зорюулан болоһон митинг тухай бэшэнэ.

Советскэ Партийно-правительственна делегациин айлшалга айхабтар ехэ удхашанартай байһан дээрэһээ Советскэ Союз Чехословаки хоёрой холбоо харилсаае улам бэхижүүлхэ бээз гэжэ газетэнүүд бэшэнэ.

Франциин 19 дивизи Алжирай арадта эсэргүү табигдаба

ПАРИЖ, июлиин 18. (ТАСС). Франциин олониитэ зоной айхаб[тар] ехээр буруушаажа байгаашье һаань, Франциин правительство Ал[...]жир тухай асуудалые сэрэгэй хү[...]сөөр шиидхэхэ гэжэ оролдоно. Ула[...] олон сэрэг, сэрэгэй техникэ Алжи[...]руу саг үргэлжэ эльгээгдэнэ. «Эко[...] газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнө[ө] Алжирта Франциин 15 дивизи абаа[...]шагданхай юм. Һаяар Марокко[һоо] болон Тунисһаа үшөө дүрбэн диви[...]зи Алжирта абаашагдаха. Тэрээн[...]һээ гадна Франциин командован[...] мусульман зониие олоорнь солда[...]дууд болгожо байна. Мүнөө Ал[...]жирта боложо байгаа национально[...] сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ эсэргүү бо[...]лоһон сэрэгэй тулалдаануудта [...] мянган мусульман солдадууд ха[...]баадалсана. Мүн нёдондо Франци[...] болон Баруун Германи эльгээгдэһэ[...] Алжирай мэргэн буудагшадай хэ[...]дэн полкнууд Алжир эльгээгдэхэнь[...]

Июлиин 17-до Оран гэжэ Алжи[...]рай портдо 4 судна ерэжэ, 7,5 мян[...]ган солдат болон сэрэгэй ехэ техни[...]кэ Франциһаа асараа.

СССР-эй Верховно Соведэй делегаци Монголдо айлшалжа байна

УЛАН-БАТОР, июлиин 18. (ТАСС). Арадай агууехэ хуралай уряалаар Монголой Арадай Республикада айлшалжа байһан СССР-эй Верховно Соведэй делегаци аха дүү Монгол арадай ажабайдалтай танилсаһаар. Һүүлэй дүрбэн үдэрэй туршада советскэ айлшад орон соогуур ябаа. Тэдэнэр Булганай болон Түбэй аймагуудаар ябаа. МНРП-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь, арадай агууехэ хуралай президиумэй гэшүүн Д. Дамба, Арадай агууехэ хуралай депутадууд Г. Дэлэг, Б. Дорж, М. Жамсран гэгшэд делегацитай хамта ябалсаа.

Городуудай, хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй, гүрэнэй ажахынуудай бүхы ажалшад СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудые хаа хаанагүй угаа ехэ урма баяртайгаар угтана. Олохон нютагуудта хани барисаанай митингнүүд боложо, делегациин хүтэлбэрилэгшэ А. У. Хахалов, делегациин гэшүүд С. М. Буденный болон бусад үгэ хэлэһэн байна.

Хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй, гүрэнэй ажахынуудай ажал-ябуулгатай танилсахадаа, советскэ малшадай болон ажалшадай хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай монгол нүхэдтөө делегациин гэшүүд хөөрэжэ үгэнэ.

Советскэ хүнүүдтэ үнэн зүрхэнэй мэндэ хүргэхыень, коммунизм байгуулха хэрэгтээ шэнэ амжалта туйлагты гэжэ хүсэхыень советскэ айлшадые монгол арадай түлөөлэгшэд митингнүүд болон хөөрэлдөөнүүд дээрэ гуйна.

Хитадай Арадай Республикада Баотоу-Ланчжоугай түмэр зам баригдажа байна. Энэ зам ороной хойто нютагуудые Хитадай баруун хойто хубитай холбохо юм. Ороной экономикые хүгжөөхэ хэрэгтэ энэ зам айхабтар ехэ удхашанартай байха байна. Ушарынь, энэ түмэр зам Дотор Монголдохи Баотоу городто байгуулагдаха металлургическа промышленностиин центрые баруун тээхи мал эрхилдэг нютагуудтай холбохо. Энэ харгы 1100 километр утатай байха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зам барилгада хэрэгтэй жэжэхэн шулуу шохой тэмээгээр асарагдаба.

ТАСС-эй фотохронико.

Тобшо мэдээсэлнүүд

✪ Хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Техас штадта агаарай-сэрэгэй ба[...]зануудай нэгэнэй дэргэдэ «В-47» гэжэ Американ реактивна бомбардировщик июлиин 17-до бутарай унаа. 4 хүн үхөө.

✪ Синьхуа агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Хитадай Арадай Республикын оборонын гүрэнэй комитет июлиин 16, 17-ной үдэрнүүдтэ гүр[...]бадахи пленарна сессиеэ үнгэргөө[...] Хитадай арадай-сүлөөрэлгын ар[...]миин сэрэгэй һайжаруулагдаж[...] байһан тухай, мүн сэрэгэй жура[м] тухай шэнэ уставай проект бо[...]лон армиһаа табигдаһан офицер[...]нүүдтэ туһа хүргэхэ тухай КНР-э[й] Оборонын министерствын элидхэ[л] шагнагдажа, зүбшэн хэлсэгдээ.

✪ Канадын 60 хүбүүд, басага[д] Залуушуул болон студентнүүдэ[й] Бүхэдэлхэйн фестивальда хабаа[...]далсахаяа, июлиин 17-до Канада[...]һаа Москва мордобо. Һаяар Кана[...]дын үшөө 140 залуушуул советск[э] ниислэл хото ошохонь. Эгээ һүү[...]дэ болоһон Варшавадахи фести[...]вальда орходоо мүнөө Москвага[й] фестивальда дүрбэ дахин олон Ка[...]надын залуушуул ерэхэ юм.

✪ Франциин Доодо Рейн гэжэ департаментын ниитын болон поли[...]тическэ 100 гаран элитэ ехэ ажал[...] ябуулагшад, тэрэ тоодо депутадуу[д] генеральна болон муниципальна советнигүүд, дээдэ һургуулинуудай профессорнүүд, врачууд, адвока[т]дууд арад зондо хандан, уряал гар[...]габа. Ядерна буу зэбсэгэй турша[л]гые дары болюулха тухай 1957 оно[й] апрелиин 2-то Эб найрамдалай Бү[...]хэдэлхэйн Соведэй Бюрогой гарга[...]һан Хандалгые дэмжэхыень бүх[...] арад зоноо. уряална. Эб найрамда[...]лай Бүхэдэлхэйн Соведэй хандалгы[е] дэмжэн, энэ департаментын 10 мянга гаран хүн гараа табиба гэ[...]жэ «Либерасьон» газетэ мэдээсэн[э].

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74. отв. секретаря— 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов —35-14. культуры и быта, промышленности —34-05, местной информации и писем — 24-74. корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00479. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 3855.